

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 747

7. STUDENOG 2025.

CIJENA 1,33 €

PRVI HRVATSKI VOJNOSTRUCHNI MAGAZIN // IZLAZI OD 1991. // WWW.HRVATSKI-VOJNIK.HR

RAZGOVOR
IVICA MANDIĆ
INSTITUT ZA
ISTRAŽIVANJE
HIBRIDNIH
SUKOBA

HVU
GLAS KADETA

VOJSKA JE
PROBUDILA
SPORTSKI DUH
U MENI

OŠTRINA PROFE-
SIONALNOSTI
I SNAGA
ZAJEDNIŠTVA

TRIDESET GODINA SNAJPERSKE OBUKE U OSRH

9 11771330150003

Foto: Filip Klen

www.hrvatski-vojnik.hr

NAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS S JAVNOŠĆU I VOJNA GLASILA / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASIL A I IZDAVAŠTVA**

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković (tomislav.vidakovic@morh.hr), Hrvoje Lončarević (hrvoje.loncarevic@morh.hr)

Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gordana.jelavic@morh.hr), Andrea Pavlić // **Fotograf:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr)

Grafička redakcija: Ante Perković, Predrag Belušić // **Marketing:** Milla Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 4568-008; fax: 3784-322

Tisak: Tiskara STEGA TISAK d.o.o., Heinzelova 60/1, 10 000 Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Illica 256b, 10 000 Zagreb, e-mail: hrvojinik@morh.hr

Odobrava: Ivana Balenović, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i vojna glasila

30 GODINA SNAJPERSKE OBUKE U OSRH

U vojarni "Josip Jović" na Udbini završila je snajperska obuka, koju provodi i organizira Zapovjedništvo specijalnih snaga OSRH. Kako se radi o obuci koja se u OSRH provodi već trideset godina, ekipa Hrvatskog vojnika odlučila je posjetiti polaznike i instruktore u njezinu zadnjem tjednu. Cilj je bio uvjeriti se koliko se obuka promijenila tijekom godina

[STR. 4]

NASLOVNICA: SNIMIO FILIP KLEN

SADRŽAJ

- 10 RAZGOVOR**
Ivica Mandić,
Institut za istraživanje hibridnih sukoba
- 18 HVU**
Glas kadeta
- 22 MEĐUNARODNA VJEŽBA**
Oštrina profesionalnosti i snaga zajedništva
- 28 HRZ**
Novi zapovjednik HRZ-a
- 30 PUKOVNIJA VOJNE POLICIJE**
Tim koji nikada ne popušta pred izazovima
- 32 HKoV**
Četnaest novih Vukova
- 34 REPORTAŽA**
Vojska je probudila sportski duh u meni
- 38 HVU**
U službi časti
- 40 HKoV**
Aktivnosti tenkovske satnije u pripremi
defenzivnih aktivnosti
- 42 PZB**
Važnost međusobne potpore
- 44 RATNO ZRAKOPLOVSTVO**
F-16 – od Falcona do Vipera
- 52 PODLISTAK**
Projekti europske obrambene industrije (X. dio):
Projekti za budućnost
- 56 POVIJEST SPORTA**
Povijest Zimskih olimpijskih igara (V. dio):
Novi heroji olimpizma
- 60 RAZGOVOR**
razvodnik Ivica Nerer,
pripadnik 2. oklopno-mehanizirane bojne Pume
Gardijske oklopno-mehanizirane brigade
- 64 DOMOVINSKI RAT**
Za Hrvatsku kao Tigar

Pratite nas i na društvenim mrežama

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2025.
Novinarski prilogi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ZSS

U vojarni "Josip Jović" na Udbini završila je snajperska obuka, koju provodi i organizira Zapovjedništvo specijalnih snaga OSRH. Kako se radi o obuci koja se u OSRH provodi već trideset godina, ekipa Hrvatskog vojnika odlučila je posjetiti polaznike i instruktore u njezinu zadnjem tjednu. Cilj je bio uvjeriti se koliko se obuka promijenila tijekom godina

30 GODINA

**SNAJPERSKE
OBUKE U OSRH**

TEKST
Tomislav Vidaković

FOTO
Filip Klen

Snajperisti su na suvremenom bojištu postali više od izvršnih strijelaca. Ključni su operativci obavještajnog i taktičkog djelovanja. Razvoj tehnologije, prelazak na mrežno orijentirano ratovanje i rast potrebe za preciznim djelovanjem učinili su sposobnosti snajperista vitalnim dijelom suvremenih operacija. Snajperisti kombiniraju izvrsnu vještinu gađanja sa sposobnostima izviđanja, analize operativnog okružja i djelovanja u izoliranim uvjetima. Zadaće koje izvršavaju variraju od izravnog djelovanja na ključne ciljeve do dugotrajnog motrenja i prikupljanja obavještajnih podataka.

Snajperisti omogućuju neutralizaciju ključnih aktera i opreme uz minimalnu kolateralnu štetu. Pogodak na strateški vrijedan cilj može poremetiti zapovijedanje, smanjiti protivnikove operativne kapacitete ili otvoriti prostor za šira manevarska djelovanja. Dugotrajno, diskretno motrenje omogućuje timovima snajperista prikupljanje pouzdanih podataka o kretanjima, rutini i rasporedu protivničkih snaga. Takve informacije ključne su za planiranje daljnjih operacija i integraciju s drugim obavještajnim izvorima. Prisutnost učinkovitih snajperista znatno demotivira protivnika, ograničava mu slobodu kretanja i može usporiti, poremetiti ili onemogućiti određene vrste njegovih djelovanja.

Oprema poput optičkih ciljnika, teleskopa, balističkih kalkulatora, laserskih daljinomjera i termovizijske opreme produljuje doseg i pouzdanost djelovanja, ali ne zamjenjuje temeljnu obuku i iskustvo. Upravo zato što je obuka snajperista multidisciplinarna, ona i traje znatno dulje od osnovne streljačke obuke. Kvalitetan snajperist posjeduje vrhunsku kontrolu oružja, razumije balističke varijable i zna integrirati podatke iz instrumenata u stvarnom vremenu. Mora posjedovati sposobnost taktičke prosudbe, odnosno znati kad djelovati, a kad treba pričekati ili odustatati od djelovanja, što su nerijetko odluke važnije od same sposobnosti pogađanja cilja.

Pri dolasku na Udbinu ekipu Hrvatskog vojnika dočekala je nekolicina polaznika u *ghillie* odorama, koje snajperisti redovito koriste u svojim aktivnostima. Već sam pogled na nekoliko snajperskih binoma u *ghillie* odorama ne ostavlja nikoga ravnodušnim, pogotovo kad se uzme u obzir činjenica da svi oni odlaskom u šumu postaju praktički nevidljivi.

ZSS

DOBRI STRIJELCI KOJI POSTAJI JOŠ BOLJI

“Obuka je koncipirana tako da u prvim tjednima polaznici stječu teorijska znanja. U toj fazi prolaze sve temeljne vještine koje svaki snajperist mora posjedovati. Osim toga, radimo i na poboljšavanju njihovih streljačkih sposobnosti jer koliko god na obuku dolaze dobri strijelci, s nje odlaze još bolji. Učimo ih kako pravilno prilagoditi oružje svojim individualnim karakteristikama, potom ih u idućim tjednima učimo kako se kretati, maskirati i motriti. Potkraj obuke stavljamo ih u različite situacije u kojima moraju izvršiti zadaće koje dobivaju od instruktora te na taj način ispuniti zadane kriterije”, objašnjava voditelj obuke.

Budući da se spomenuta obuka dugo provodi u Hrvatskoj vojsci, zanimalo nas je kako je sve počelo. Zbog djelovanja snajperista u postrojbama HV-a za vrijeme Domovinskog rata te potreba i stanja na bojišnicama, namjenski je ustrojena i Satnija taktičkih snajpera GS OSRH. Ujedno je označila i put prema daljnjem usavršavanju snajperista. To je rezultiralo idejom za pokretanje specijalističke obuke s ciljem standardizacije radnji i postupaka snajperista. Ujesen 1995., netom nakon završetka VRO Oluja, u Središtu gardijskom za specijalističku obuku dočasnika “Damir Tomljanović-Gavran” u Šepurinama provedena je prva snajperska obuka u OSRH.

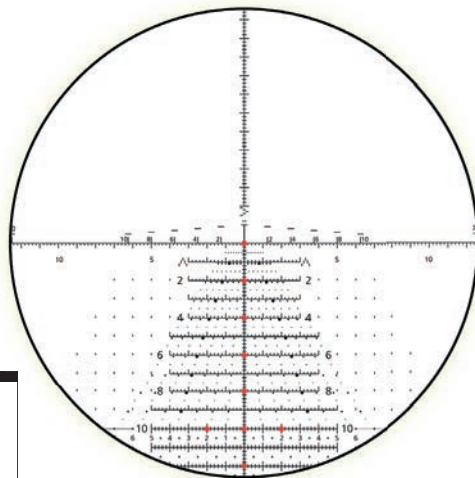
Oprema poput optičkih ciljnika, teleskopa, balističkih kalkulatora, laserskih daljinomjera i termovizijske opreme produljuje doseg i pouzdanost djelovanja, ali ne zamjenjuje temeljnu obuku i iskustvo

Dojmove o toj prvoj obuci iznio nam je dočasnik ZSS-a koji je bio jedan od njezinih polaznika: “Bila je to tad nova vrsta obuke. Koristili smo snajperske puške SSG, Dragunov i Pasp M-76, dosta smo radili taktičke radnje, a gađali smo većinom na udaljenostima do 300 metara. Pokušavali smo djelovati i na većim udaljenostima, ali tad je to zbog nedostatka opreme bilo dosta teško.”

KONČANICA KOJA ČINI RAZLIKU

O tome koliko su se stvari promijenile nabolje u zadnjih trideset godina govori podatak kako danas polaznici obuke moraju kao standardni dio pogoditi ciljeve na puno većim udaljenostima. Sami smo se uvjerali da to čine s lakoćom. Dosta toga olakšavaju i sredstva kojima raspolažu, znatno bolja od onih prije trideset godina. Iznimno je važno i znanje koje instruktori prenose polaznicima. Uče ih da se što manje oslanjaju na elektroničke uređaje, ali i da se znaju njima koristiti kad taktički uvjeti dopuštaju. Obuka se temelji na razvijanju sposobnosti djelovanja bez uporabe elektroničkih uređaja zato što su na koncu i demaskirajući element, koji može otkriti prisutnost ili položaj snajperista.

Ulaganje u kvalitetnu obuku, kroz sustav ocjenjivanja i kontinuiranog razvoja, ulaganje je u sigurnost i operativnu fleksibilnost suvremenih oružanih snaga

pokretu po kojima smo, moram priznati, uspješno djelovali sa zavidnih udaljenosti. Ukratko rečeno, novi optički ciljnici s taktičkom končanicom omogućili su nam uvođenje dosta promjena u našu obuku. Te smo promjene prvi put uveli upravo u ovom naraštaju.”

“Nova končanica, koja je upravo ušla u uporabu, fenomenalna je. Dosta ubrzava proces gađanja te nam omogućava gađanje ciljeva na različitim udaljenostima pa čak i u pokretu bez korekcija”, oduševljeno govori jedan od polaznika.

Najveća je prednost novih končanica to što je praktički moguće cijelu tablicu gađanja prenijeti na nju, što znatno ubrzava postupak djelovanja po cilju. Uz pomoć formula i končanice snajperist može jako precizno izmjeriti udaljenost do cilja te u svega nekoliko sekundi bez ikakve dvojbe biti siguran da će ga pogoditi. Ako prvi metak promaši cilj, snajperistu je iznimno važno da drugi bude upućen prema cilju ubrzo nakon njega. Tu nova končanica čini znatnu razliku. Korekcija se s tim modelom končanice provodi znatno brže i lakše i stoga su binomi puno brži u djelovanju u odnosu na prijašnje naraštaje, koji nisu provodili obuku s tim sredstvom.

I tu se dolazi do konstatacije kako, unatoč tehnološkom napretku i svim čudima tehnike kojima suvremene vojske raspolažu, snajperske sposobnosti više nego ikad dosad ovise o onim temeljnim sposobnostima koje su koristili i naši branitelji u Domovinskom ratu. “Priručnik koji je napisao narednik Vlatko Lazić, pripadnik Satnije taktičkih snajpera, puno nam je pomogao”, naglašava voditelj obuke te dodaje kako su lekcije naučene u Domovinskom ratu danas itekako aktualne.

Da se ne bi stekao pogrešan dojam kako je obuka u cijelosti ostala na nekim stvarima aktualnim prije trideset godina, treba naglasiti i promjene. A promjena, vjerujte nam, ima! Najvažnija koja se dogodila, i to prvi put u ovom naraštaju snajperista, jesu novi optički ciljnici s taktičkim končanica u tisućitima koje su ušle u operativnu uporabu OSRH. Radi se, kako nam i voditelj obuke objašnjava, o velikoj promjeni: “Uvođenjem novih optičkih ciljnika s taktičkom končanicom u tisućitima omogućili smo povećanje razine učinkovitosti snajperista OSRH. Uporaba ovih končanica omogućila nam je brzo i precizno djelovanje po ciljevima, brze i precizne korekcije, kao i pouzdano gađanje ciljeva u

ZSS

Uvođenjem novih optičkih ciljnika s taktičkom končanicom u tisućitima omogućili smo povećanje razine učinkovitosti snajperista OSRH, ističe rukovoditelj obuke

Kombinacijom napredne obuke, tehničke pismenosti i čvrste moralne odgovornosti, snajperisti pružaju ključnu podršku na bojištu, od preciznih djelovanja do kontinuiranog prikupljanja obavještajnih podataka

FPV DRONOVİ

Druga novost koja je uvedena jest obuka iz izbjegavanja i novih načina maskiranja. Njezin je cilj izbjegavanje ili znatno smanjenje učinkovitosti senzora koje koriste FPV dronovi. U tome su ključnu ulogu odigrali pripadnici ZSS-a koji su specijalizirani za upravljanje njima. Oni su tijekom obuke bili u ulozi pilota protivničkih FPV dronova sa zadaćom lociranja i neutraliziranja snajperskih binoma. Polaznicima obuke time je bilo omogućeno stjecanje novih vještina. Kad već nabrajamo novosti, valja spomenuti kako je i u segmentu snajperista u OSRH došlo do modernizacije. Naime, OSRH je odnedavno ojačan u tom dijelu, i to novim snajperskim višekalibarskim puškama. Kako su nam svi na obuci s oduševljenjem potvrdili, radi se o iznimno preciznom i pouzdanom oružju.

SURADNJA PRIJE SVEGA

Dosta je novosti, ali jasno se vidi da temelji postavljeni prije trideset godina i dalje imaju važnost. Osim potpore sastavnica ZSS-a, valja istaknuti kako je na obuci potporu pružilo Središte za borbenu obuku ZOD-a, Središte za razvoj vođa "Marko Babić", Opslužništvo vojarne na Ud-bini i Obavještajna pukovnija. "Najteži dio obuke bilo mi je prikradanje, odnosno dolazak na paljbeni položaj. Radi se o jako sporom kretanju, gdje vam za prelazak pedeset metara treba i jedan sat, što zahtijeva dosta strpljivosti, ali i mentalne energije", prenosi iskustva jedan od polaznika. Snajperske sposobnosti danas su strateški instrumenti koji nadilaze pukog strijelca. Kombinacijom napredne obuke, tehničke pismenosti i čvrste moralne odgovornosti, snajperisti pružaju ključnu podršku na bojištu, od preciznih djelovanja do kontinuiranog prikupljanja obavještajnih podataka. Ulaganje u kvalitetnu obuku, kroz sustav ocjenjivanja i kontinuiranog razvoja, ulaganje je u sigurnost i operativnu fleksibilnost suvremenih oružanih snaga.

Obuka koju provodi Zapovjedništvo specijalnih snaga OSRH iznimno je važna u razvoju preciznih, discipliniranih i taktički samostalnih vojnika spremnih za najzahtjevnije zadaće u okviru nacionalne i savezničke sigurnosti. Sustavnim pristupom obuci stvaraju se pripadnici koji su sposobni djelovati u složenim operativnim uvjetima i različitim vrstama borbenih scenarija.

Provedbom takve specijalističke obuke snajperisti postaju ključna karika u mreži suvremenih borbenih sposobnosti OSRH. Sposobni su pružiti preciznu vatrenu potporu, prikupljati obavještajne podatke, neutralizirati prijetnje s minimalnim kolateralnim učincima i pridonijeti učinkovitosti ukupnog operativnog djelovanja. Danas, kad suvremeno ratovanje sve više počiva na informacijama, preciznosti i brznoj prilagodbi, snajperska obuka temeljna je komponenta profesionalnog razvoja oružanih snaga. Njom se ne samo jača vatrena moć već i potvrđuje predanost OSRH kontinuiranom unapređenju, modernizaciji i održavanju visokih profesionalnih standarda, koji su preduvjet uspješnog djelovanja u svim sigurnosnim okruženjima.

KAKO SE ODUPRIJETI DEZINFORMACIJAMA?

Hibridni sukob suvremeni je oblik konflikta, koji kombinira konvencionalne i nekonvencionalne metode djelovanja, često ispod praga otvorenog vojnog sukoba. Što on konkretno znači i kako mu se oduprijeti pokušali smo doznati iz razgovora s Ivicom Mandićem

RAZGOVARAO
Hrvoje Lončarević

FOTO
Tomislav Brandt

Institut za istraživanje hibridnih sukoba niz godina aktivno radi na procesima prepoznavanja protuobavijesti vezanih uz područje obrane i sigurnosti i bori se protiv neistina koje se plasiraju u hrvatski medijski prostor. Od prošle godine to čini zahvaljujući projektu ATENA (Analiza Točnosti mEdijskih NApi-sa), koji za cilj ima provjeru medijskih izvještaja, izjava javnih osoba i viralnih tvrdnji na internetskim portalima, društvenim mrežama i ostalim medijima. O radu Instituta i dezinformacijama u medijskom prostoru razgovarali smo s njegovim članom Ivicom Mandićem. Taj umirovljeni časnik OSRH bio je dugogodišnji predavač u Ratnoj i Zapovjedno-stožernoj školi te načelnik Centra za obrambene i strateške studije Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman". Osnovnu školu pohađao je u Širokom Brijegu, a vojnu gimnaziju u Beogradu. Studij je nastavio na Mornaričkoj vojnoj akademiji i Podmorničkoj školi u Splitu, Zapovjedno-stožernoj školi "Blago Zadro" HVU-a te ratnoj školi u Njemačkoj (Führungsakademie der Bundeswehr). Tijekom karijere sudjelovao je na brojnim međunarodnim konferencijama, seminarima, tečajevima i projektima s temama iz područja obrane.

RAZGOVOR

IVICA
MANDIĆ

INSTITUT ZA ISTRAŽIVANJE
HIBRIDNIH SUKOBA

RAZGOVOR // IVICA MANDIĆ

ZADNJIH SE GODINA U MEDIJIMA SVE VIŠE ČUJE IZRAZ HIBRIDNI SUKOB. MOŽETE LI NAM UKRATKO OBJASNITI ŠTO TAKAV SUKOB PODRAZUMIJEVA I DATI NEKOLIKO PRIMJERA?

Hibridni sukob suvremeni je oblik konflikta, koji kombinira konvencionalne i nekonvencionalne metode djelovanja, često ispod praga otvorenog vojnog sukoba. Ključna je značajka hibridnog sukoba istodobna uporaba različitih instrumenata moći – vojnih, političkih, ekonomskih, tehnoloških i informacijskih – s ciljem destabilizacije protivnika bez formalnog proglašenja rata.

Hibridni sukob može uključivati:

- dezinformacijske kampanje i manipulaciju javnim mnijenjem putem društvenih mreža
- kibernetičke napade na ključnu infrastrukturu
- ekonomski pritisak i sabotazu
- podršku paravojnim formacijama ili *proxyjima*
- uplitanje politike i financiranje određenih političkih opcija
- kombinaciju svih navedenih elemenata s konvencionalnim vojnim sredstvima.

Primjeri uključuju rusku aneksiju Krima 2014. godine, gdje su kombinirani neoznačeni vojnici (*zeleni ljudi*), provodili informacijske operacije i političko-ekonomski pritisak. Kontinuirane kibernetičke operacije protiv baltičkih država i dezinformacijske kampanje vezane uz izbore u zapadnim demokracijama također su suvremeni oblici hibridnog djelovanja. Zanimljivo je primijetiti da elementi takvog načina djelovanja nisu potpuno novi. Primjerice, upad Srbije u platni sustav Jugoslavije 1990. godine – kad je Narodna banka Srbije neovlašteno preuzela 18,2 milijarde dinara iz emisije Narodne banke Jugoslavije – bio je ekonomska sabotaza kao instrument političkih ciljeva. Taj je potez kombinirao ekonomske i političke instrumente moći za destabilizaciju federalnog sustava, što retrospektivno možemo prepoznati kao povijesnu preteču suvremenih hibridnih metoda.

KAKO U HIBRIDNOM SUKOBU PREPOZNATI DEZINFORMACIJU U MEDIJSKOM PROSTORU? KAKO PRIMATELJ INFORMACIJE TREBA PRISTUPITI NJEZINOJ ANALIZI I KOJI MU ALATI MOGU POMOĆI?

Prepoznavanje dezinformacija u hibridnom sukobu zahtijeva kombinaciju kritičkog mišljenja, medijske pismenosti i metodičkog pristupa analizi informacija.

KLJUČNI SU POKAZATELJI DEZINFORMACIJA:**• Emotivni naboj i manipulacija osjećajima**

– Dezinformacije često koriste strah, bijes ili uzbuđenje kako bi izazvale trenutačnu reakciju i dijeljenje sadržaja prije kritičke provjere. Primatelji bi trebali biti posebno oprezni prema sadržajima koji ih snažno emocionalno pobuđuju.

• Nedostatak izvora ili nevjerođostni izvori

– Ozbiljne vijesti navode konkretne izvore informacija. Fraze poput stručnjaci tvrde, neki izvještaji pokazuju ili anonimni izvori bez dodatnog konteksta trebaju pokrenuti alarm.

Prepoznavanje dezinformacija u hibridnom sukobu zahtijeva kombinaciju kritičkog mišljenja, medijske pismenosti i metodičkog pristupa analizi informacija

• Selektivno prikazivanje činjenica

– Dezinformacije često izostavljaju ključni kontekst ili prikazuju samo dio informacija kako bi stvorile iskrivljenu sliku stvarnosti.

• Neobična vremenska dinamika

– Masovno pojavljivanje iste vijesti iz različitih izvora u kratkom vremenu, posebno putem nepoznatih ili sumnjivih medija, može upućivati na koordiniranu kampanju.

METODIČKI PRISTUP ANALIZI INFORMACIJA:

Primatelj informacije trebao bi primijeniti tzv. SIFT metodu:

• Stop

– zaustaviti se prije dijeljenja informacije ili reakcije na nju

• Investigate the source

– istražiti izvor informacije (tko stoji iza medija, koja je njihova povijest)

• Find better coverage

– potražiti kako drugi vjerodostojni mediji izvještavaju o toj temi

• Trace claims, quotes and media

– provjeriti izvorni kontekst izjava, citata ili fotografija.

Važno je primjenjivati unakrsnu provjeru (*cross-checking*) informacija kroz različite neovisne izvore i biti svjestan vlastite konfirmacijske pristranosti – tendencije da prihvaćamo informacije koje potvrđuju naša prethodna uvjerenja.

Međutim, ključno je naglasiti da tehnologija sama nije dovoljna – razvoj kritičkog mišljenja i medijske pismenosti ostaje temelj otpornosti na dezinformacije. Primatelji informacija trebaju razviti naviku postavljanja pitanja: Tko ima koristi od ove informacije?, Zašto mi se ovo prikazuje baš sad?, Što ova priča želi postići?

Primjeri objavljenih netočnih informacija

Objave

Objavljeno: 25.10.2025 08:06 AM

Tvrđnja o ne buđenju predsjednika Tudmana tijekom bitke za Vukovar

Vidjeti ovaj niz godina u medijima ne pojavljuje tvrdnja da je tijekom bitke za Vukovar zapovjednik strane grada, Mile Čestaković, izjavio, zasluženo hvaljenosti, izjavio u komentaru predsjednika Tudmana u vrijeme da je ovaj opasao, na da ga se tada nije moglo dogoditi. Jedna od takvih tvrdnji iznesena je u "Večernjem listu" od 17. studenog 2021. u citatu pozna Čestakovića na komentaru, tijekom intervjua s njim.

"Međim, važnu ulogu zvuči da se predsjednik nije mogao pojaviti, a Vukovar je bio pred padom" [1].

Objavljeno: 25.10.2025 07:59 AM

Hoće li Republika Hrvatska postati vlasnica Naftne industrije Srbije (NIS) kako tvrdi predsjednik Republike Srbije Aleksandar Vučić?

Dana 27. listopada 2025. godine na stranicama novinarstvenog društva "Večernji list" objavljena je vijest prema kojoj bi Republika Hrvatska postala vlasnica Naftne industrije Srbije (NIS).

Objavljeno: 24.10.2025 10:51 AM

Video koji je objavio više portala u Republici Srbiji - lažna vijest i dezinformacija o navodnom "Ustaskom slavlju djece"

Dana 7. listopada 2025. više portala u Republici Srbiji objavilo je vijest o navodnom "ustaskom slavlju djece u Hrvatskoj", uz videozapis prijaviti s platforme TikTok. Prvi je vijest objavio portal "Hrvatski" u 16:00 sati, pod naslovom "Ustaski miting od malih nogu: Osveta i slavlje u Zagrebu" [1]. Iste vijesti objavili su i portali "Hrvatski" i "Hrvatski".

Objavljeno: 21.10.2025 06:16 PM

Je li istinito da je NATO savez okupator?

Dana 12. listopada 2025. godine u 14:13 sati na online medijskom portalu "Hrvatski" objavljena je vijest, "NATO savez protiv NATO u Ljubljani". Članak se osvrće na vijest iz "Hrvatske" i "Hrvatske" i "Hrvatske".

PREMA VAŠEM MIŠLJENJU, KOJE SU SE DEZINFORMACIJE ZADRŽALE U HRVATSKOM MEDIJSKOM PROSTORU I TEŠKO SE OTKLANJANJU, A TIČU SE TRENUTAČNIH SUKOBA U SVIJETU, PRIJE SVEGA U UKRAJINI?

U hrvatskom medijskom prostoru prisutno je nekoliko narativa vezano uz rat u Ukrajini, koji pokazuju značajke dezinformacija i unatoč opovrgavanjima opstaju u javnom diskursu:

- **Narativ o NATO-ovoj ekspanziji kao uzroku rata**

- Tvrdnja da je Rusija *provocirana* širenjem NATO-a i da je to opravdanje za invaziju na suverenu državu. Taj narativ ignorira činjenicu da su države suvereno birale pristupanje NATO-u nakon vlastitih iskustava s Rusijom te da nijedna međunarodna organizacija ne može opravdati vojnu agresiju.

- **Mit o fašističkom režimu u Kijevu**

- Tvrdnje o dominaciji ultranacionalističkih snaga u ukrajinskoj vladi, unatoč činjenici da su na demokratskim izborima krajnje desne stranke u Ukrajini postigle minimalne rezultate (manje od 2 % glasova), znatno manje nego u mnogim europskim državama.

- **Obje su strane podjednako krive**

- Lažna ekvivalencija koja izjednačava agresora i žrtvu agresije, ignorirajući temeljnu razliku između države koja brani vlastiti teritorij i države koja je prekršila međunarodno pravo napadajući susjeda.

- **Narativ o britanskoj / američkoj provokaciji**

- Teorije zavjere koje tvrde da su zapadne sile inicirale sukob, odbacujući agenciju i suverenitet ukrajinskog naroda te dokumentirane dokaze o ruskim ratnim pripremama.

- **Dezinformacije o biološkim laboratorijima**

- Tvrdnje o *američkim biološkim laboratorijima* u Ukrajini koji razvijaju oružje, što su međunarodne organizacije i neovisni *fact-checkeri* višestruko opovrgnuli.

- **Selektivno izvještavanje o civilnim žrtvama**

- Tendencija da se minimaliziraju ili relativiziraju ruski zločini nad civilima, dok se nerazmjerno naglašavaju ukrajinske akcije.

Ove dezinformacije opstaju jer:

- koriste se postojeće geopolitičke podjele i sentiment koji datira iz hladnog rata
- apeliraju na legitiman skepticizam prema zapadnim institucijama, ali kanaliziraju ga u pogrešnom smjeru
- djelomično su institucionalizirane kroz određene medije i javne osobe koje im daju platformu
- koriste sofisticirane tehnike kao što je *whataboutism*, koji odvlači pozornost od konkretnih činjenica
- iskorištavaju to što su ljudi umorni od kompleksnih geopolitičkih tema.

Posebno je zabrinjavajuće što se te dezinformacije često predstavljaju kao *alternativno mišljenje* ili *druga strana priče*, čime se stvara lažna ravnoteža između provjerenih činjenica i propagandnih narativa. Otklanjanje tih dezinformacija zahtijeva kontinuiranu edukaciju, transparentno

izvještavanje i spremnost medija i javnih osoba da jasno imenuju dezinformacije umjesto da ih legitimiraju kroz platforme pod izlikom *uravnoteženog* izvještavanja.

INSTITUT PROJEKTOM ATENA PRIDONOSI BORBI PROTIV DEZINFORMACIJA PUTEM NEPRISTRANE PROVJERE ČINJENICA. KOJE ALATE I PROCEDURE INSTITUT KORISTI TIJEKOM SPOMENUTE PROVJERE?

Projekt ATENA sveobuhvatan je pristup borbi protiv dezinformacija, koji kombinira stručnost, metodologiju i tehnologiju.

STRUKTURA I STRUČNOST:

Institut za istraživanje hibridnih sukoba okupio je renomirane stručnjake iz pet ključnih domena, koji čine okosnicu provjere činjenica:

- obrana i vojne sposobnosti
- obavještajne operacije
- terorizam
- diplomacija i međunarodni odnosi
- informacijska sigurnost i kiber-sigurnost.

Taj multidisciplinarni pristup omogućava da se svaka informacija analizira kroz prizmu relevantne stručne ekspertize, što je ključno za prepoznavanje sofisticiranih dezinformacija koje često zahtijevaju dubinsko poznavanje specifičnih područja.

RAZGOVOR // IVICA MANDIĆ

METODOLOGIJA I PROCEDURE:

Institut primjenjuje znanstvenu, stručnu, objektivnu i neovisnu analizu kao temelj rada. Proces provjere čini:

- **Višerazinska analiza izvora**

– Svaka informacija provjerava se kroz nekoliko razina: verificira se izvornost materijala, provjerava kredibilitet medija ili osobe koja informaciju plasira, unakrsno se provjeravaju tvrdnje s provjerenim izvorima i stručnjacima iz relevantnih područja.

- **Kontekstualizacija**

– Informacije se ne analiziraju izolirano, već ih se stavlja u širi geopolitički i povijesni kontekst, što je posebno važno za prepoznavanje narativa hibridnih sukoba.

- **Praćenje na nacionalnoj i međunarodnoj razini**

– Institut prati dezinformacijske trendove u Hrvatskoj i u međunarodnom okružju, s naglaskom na one koji izravno negativno utječu na informacijsko okružje u Hrvatskoj.

ALATI:

Projekt koristi digitalnu platformu posebno razvijenu za potrebe provjere činjenica, koja omogućava sustavno praćenje, analizu i objavljivanje provjera medijskih informacija. Osim tehnoloških rješenja, Institut koristi i širok spektar alata za:

- analizu digitalnih sadržaja (*reverse image search*, analiza metapodataka)
- praćenje informacijskih tokova i mreža širenja dezinformacija
- verifikaciju vizualnih materijala
- provjeru izvora kroz dostupne baze podataka i stručne kontakte.

U kontekstu hibridnih sukoba i sve sofisticiranijih dezinformacijskih kampanja, medijska pismenost postaje pitanje nacionalne sigurnosti

Podatak – informacija – znanje – izvjesnica – mudrost – odlučivanje – djelovanje

SURADNJA I PARTNERSTVO:

Projekt se provodi u suradnji s Udrugom svetog Jurja, Institutom za antropologiju te medijskim partnerima TV-om Trend i Radiom 047, što omogućava širi doseg i povezivanje s medijskim profesionalcima.

EDUKACIJSKA KOMPONENTA:

Važan dio projekta čine radionice za novinare i medijske djelatnike, kojima se upućuju na pouzdane izvore informacija te povezuju s najpoznatijim sugovornicima za pojedine teme, čime se preventivno djeluje na kvalitetu izvještavanja.

NEOVISNOST I TRANSPARENTNOST:

Projekt je dio Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) i u cijelosti ga financira Europska unija – Next GenerationEU, što osigurava neovisnost o političkim i komercijalnim utjecajima. Sve provjere objavljuju se transparentno, uz jasnu metodologiju kako je zaključak donesen.

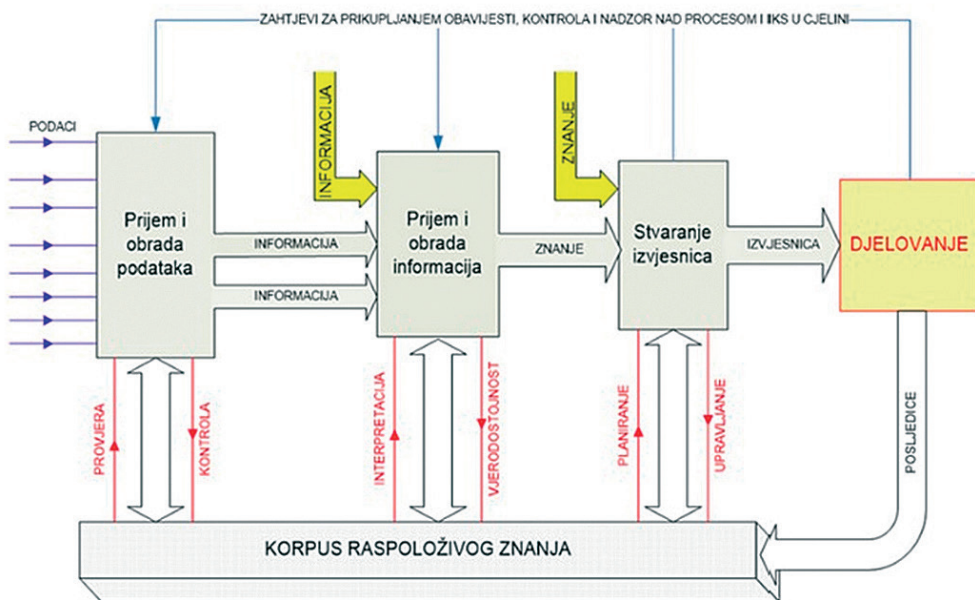
Cilj projekta ATENA nije samo reaktivno otkrivanje dezinformacija već i proaktivno jačanje društvene otpornosti podizanjem razine medijske pismenosti i povjerenja u javne institucije temeljeno na provjerenim činjenicama.

IZ KOJIH PODRUČJA DOLAZE STRUČNJACI KOJI SUDJELUJU U PROJEKTU ATENA?

Projekt ATENA okuplja multidisciplinarni tim stručnjaka čija ekspertiza pokriva pet ključnih područja relevantnih za prepoznavanje i analizu dezinformacija u kontekstu hibridnih sukoba:

1. Obrana i vojne sposobnosti

– Stručnjaci s iskustvom u nacionalnoj obrani, vojnoj strategiji, opremljenosti obrambenim sredstvima, vojnim kapacitetima i namjenskoj proizvodnji, planovima obrane i vojnoj tehnologiji te međunarodnoj vojnoj suradnji u okviru saveza s vojnom i sigurnosnom komponentom (NATO, EU) i sudjelovanju u međunarodnim mirovnim misijama.

	LAŽNI (NEISTINITI) SADRŽAJ (DJELOMIČNO ILI U POTPUNOSTI)	ISTINIT SADRŽAJ (POTPUNO)	Informacija/obavijest i njezine izvedenice
PLASIRANA/DISTRIBUIRANA SA ZLOM NAMJEROM	PROTUOBAVIJEST	ZLONAMJERNA OBAVIJEST	
PLASIRANA/DISTRIBUIRANA BEZ ZLE NAMJERE	PSEUDO OBAVIJEST	OBAVIJEST	

2. Obavještajne operacije

– Stručnjaci koji razumiju rad obavještajno-sigurnosnih agencija, metode prikupljanja informacija, operacije utjecaja i zlonamjernog djelovanja na javnost radi ugrožavanja nacionalnih interesa Hrvatske, Europske unije i NATO saveza.

3. Terorizam

– Stručnjaci za analizu uzroka, povoda i dinamike terorističkih djelovanja, s posebnim naglaskom na djelovanja povezana s mogućim ili stvarnim ugrožavanjem hrvatskih nacionalnih interesa.

4. Diplomacija i međunarodni odnosi

– Stručnjaci za bilateralne i multilateralne odnose između subjekata međunarodnog prava, s naglaskom na zaštitu hrvatskih nacionalnih interesa i razumijevanje geopolitičkih procesa koji utječu na regiju i šire.

5. Informacijska sigurnost i kibersigurnost

– Stručnjaci za sigurnost kibernetičkog prostora, prepoznavanje i razotkrivanje dezinformacija i protuobavijesti, namjerno i nenamjerno širenih, te analizu informacijskih prijetnji i zlonamjernih prijevarama u kibernetičkom prostoru.

Takva interdisciplinarna struktura tima omogućava sveobuhvatnu analizu kompleksnih informacija, koje često zahtijevaju razumijevanje više dimenzija – od tehničke verifikacije digitalnih sadržaja, preko razumijevanja vojnih i sigurnosnih procedura, do kontekstualizacije u širem geopolitičkom okviru. Projekt se provodi u suradnji s Udrugom svetog Jurja, Institutom za antropologiju te medijskim partnerima, čime se osigurava i dodatna stručna podrška iz akademske zajednice i medijske prakse. Takav sastav tima čini projekt ATENA jedinstvenim u hrvatskom medijskom prostoru jer omogućava dubinsku stručnu analizu informacija iz područja koja su najosjetljivija na djelovanje dezinformacija u kontekstu hibridnih sukoba.

INSTITUT JE U OTKRIVANJU DEZINFORMACIJA SVOJEVRSTAN POSREDNIK I PUTOKAZ ONOMU TKO ŽELI UOČITI DEZINFORMACIJU. BILO BI IDEALNO KAD BI SVAKI POJEDINAC KRITIČKIM PRISTUPOM SAM MOGAO PROCIJENITI ZNAČAJKE INFORMACIJE. JE LI DOŠLO KONAČNO VRIJEME ZA MEDIJSKU PISMENOST U OBRAZOVNOM PLANU I PROGRAMU?

Apsolutno je došlo vrijeme – zapravo, to vrijeme već je ovdje i zakasnili smo s odgovorom na tu potrebu. Medijska pismenost više nije dodatna vještina ili kompetencija *dobro je imati*. Ona je temeljna potreba kako bi se funkcioniralo u suvremenom digitalnom društvu, jednako važna kao čitanje, pisanje ili matematika.

ZAŠTO JE NUŽNO MEDIJSKU PISMENOST UKLJUČITI U OBRAZOVNI SUSTAV:

- **Priroda informacijskog okružja iz temelja se promijenila**
- Djeca i mladi odrastaju u okružju u kojem su bombardirani informacijama iz nebrojenih izvora, od kojih mnogi nemaju uređivačku kontrolu ili standarde novinarstva. Društvene mreže, *influenceri*, *user-generated content*

zahtijevaju vještine koje prethodne generacije nisu trebale.

• **Dezinformacije postaju sve sofisticiranije**

– S razvojem umjetne inteligencije, *deepfake* tehnologije i automatiziranih botova, prepoznavanje lažnih informacija postaje složenije. Potrebne su strukturirane vještine koje se ne mogu razviti samo usputnim učenjem.

• **Kritičko mišljenje zahtijeva trening**

– Istraživanja pokazuju da čak i obrazovani odrasli padaju na sofisticirane dezinformacije. Konfirmacijska pristranost, emocionalna manipulacija, kognitivne pokrate – sve to radi protiv nas ako nismo svjesno trenirani kako ih prepoznati.

• **Demokratska participacija ovisi o informiranim građanima**

– U demokraciji građani donose odluke (glasanjem, javnom debatom, političkom participacijom) na temelju informacija koje primaju. Ako te informacije nisu provjerene ili se njima manipuliralo, demokratski su procesi ugroženi.

RAZGOVOR // IVICA MANDIĆ

ŠTO BI OBRAZOVNI PLAN TREBAO UKLJUČIVATI:

Medijska pismenost ne bi trebala biti jednokratna tema ili izborni predmet, već integrirana kroz cijeli obrazovni sustav:

- **Od ranog uzrasta**

– Već u osnovnoj školi djeca bi trebala učiti osnove: razlikovanje činjenica od mišljenja; prepoznavanje izvora informacija; razumijevanje da sve što vide na internetu nije istinito.

- **Kroz adolescenciju**

– U srednjoj školi naglasak bi trebao biti na: analizi medijskih poruka; razumijevanju funkcioniranja algoritama društvenih mreža; prepoznavanju tehnika manipulacije; praktičnim vještinama provjere činjenica (*reverse image search*, *cross-checking* izvora, analiza URL-ova).

- **Interdisciplinarno**

– Medijska pismenost ne odnosi se samo na *medijske studije* već treba biti integrirana u sve predmete: u povijesti učiti kako prepoznati revizionizam, u prirodnim znanostima kako razlikovati znanstvene studije od pseudoznanosti, u društvenim znanostima kako analizirati statističke manipulacije.

- **Praktično i iskustveno učenje**

– Ne samo teorija već i praksa: analiziranje stvarnih primjera dezinformacija, kreiranje vlastitih medijskih sadržaja (što pomaže razumijevanju načina konstruiranja poruka), simulacije načina širenja dezinformacija.

IZAZOVI IMPLEMENTACIJE:

Trebamo biti realni u vezi s izazovima:

- **Kontinuirana edukacija nastavnika**

– Nastavnici sami trebaju biti educirani o tim temama, što zahtijeva sustavne programe usavršavanja.

- **Ažuriranje kurikula**

– Budući da se medijsko okruženje brzo mijenja, obrazovni sadržaji moraju biti fleksibilni i redovito ažurirani.

- **Interdisciplinarni pristup**

– Zahtijeva suradnju nastavnika različitih profila i prelazne tradicijskih granica predmeta.

- **Borba protiv skepticizma**

– U okruženju u kojem se *mainstream mediji* često diskreditiraju, važno je učiti ne generalni (*svima vjeruj* ili *nikomu ne vjeruj*), već metodološki skepticizam – kako sustavno procjenjivati ​​izvore.

ULOGA PROJEKATA POPUT ATENA-e:

Dok projekt ATENA služi kao *posrednik* i *putokaz* – i ta je uloga ključna – konačni cilj mora biti stvaranje društva u kojem svaki građanin ima temeljne alate za samostalnu procjenu informacija. Institut može:

- pružati obrazovne resurse i materijale za škole
- organizirati radionice za nastavnike
- kreirati pristupačne primjere dezinformacija u obrazovne svrhe
- surađivati ​​s Ministarstvom znanosti i obrazovanja na razvoju kurikula
- biti resurs kojem se učenici i nastavnici mogu obratiti za provjeru informacija.

Cilj projekta ATENA nije samo reaktivno otkrivanje dezinformacija već i proaktivno jačanje društvene otpornosti podizanjem razine medijske pismenosti i povjerenja u javne institucije temeljeno na provjerenim činjenicama

Nije više pitanje je li medijska pismenost u obrazovnom planu i programu potrebna, već je pitanje kako je što prije i što učinkovitije provoditi. Svaka godina kašnjenja je godina u kojoj nova generacija ulazi u svijet nedovoljno opremljena za informacijsko okruženje u kojem živi.

U kontekstu hibridnih sukoba i sve sofisticiranijih dezinformacijskih kampanja, medijska pismenost postaje pitanje nacionalne sigurnosti – društvo otporno na dezinformacije gradi se obrazovanjem, a ne samo naknadnom provjerom činjenica. Idealno bi bilo da projekti poput ATENA-e jednog dana ne budu potrebni u sadašnjem obliku, jer će svaki građanin imati temeljne kompetencije za kritičku procjenu informacija. Dotad su oba pristupa – i obrazovanje i *fact-checking* – nužna i komplementarna.

PREMA VAŠEM MIŠLJENJU, KOLIKO PRIPADNICI OSRH RAZUMIJU HIBRIDNE SUKOBNE?

Na temelju višegodišnjeg iskustva predavača u Zapovjedno-stožernoj školi i Ratnoj školi Oružanih snaga Republike Hrvatske te dužnosti načelnika Centra za obrambene i strateške studije Hrvatskog vojnog učilišta, mogu reći da viši časnici, generali i admirali OSRH izvršno razumiju problematiku hibridnih sukoba.

RAZINA SVJESNOSTI I KOMPETENCIJA:

Kroz više od desetljeća rada na obrazovanju vojnog vodstva, svjedočio sam kako se pristup hibridnim prijetnjama razvijao od teorijskog koncepta do operativnog razumijevanja. Viši časnici OSRH:

- **Razumiju prirodu i dinamiku hibridnih prijetnji**

– Svjesni su da se suvremeni sukobi ne odvijaju samo na bojištu već i u informacijskom prostoru, kibernetičkoj domeni, ekonomskoj sferi i političkom kontekstu.

- **Prepoznaju metode i taktike**

– Od dezinformacijskih kampanja, preko kibernetičkih napada do korištenja *proxyja* i ekonomskog pritiska – vojni profesionalci razumiju složenost hibridnog djelovanja.

- **Aktivno razvijaju odgovore**

- Osim prepoznavanja prijetnji, što je jednako važno, razvijaju se i metode suprotstavljanja: od izgradnje informacijske otpornosti, preko unapređenja kibernetičkih kapaciteta do koordinacije s civilnim institucijama.

TAJ NAPREDAK OMOGUĆUJU:

- **Kontinuirana edukacija**

- Zapovjedno-stožerna škola i Ratna škola OSRH, kao i Hrvatski vojni institut i Centar za obrambene i strateške studije, već godinama uključuju hibridne prijetnje u svoje kurikule.

- **Međunarodna suradnja**

- Kroz NATO-ove okvire, zajedničke vježbe i razmjenu najboljih praksi s partnerskim snagama, hrvatski vojni profesionalci imaju pristup najboljim znanjima i iskustvima.

- **Praktično iskustvo**

- OSRH sudjeluje u međunarodnim mirovnim misijama u kojima se hibridne metode često susreću u praksi, što omogućava primjenu teorijskog znanja

- **Akademski pristup**

- Hrvatski vojni institut i Centar za obrambene i strateške studije kontinuirano prate i analiziraju suvremene trendove u hibridnim sukobima, što se izravno prenosi u obrazovanje budućih zapovjednika.

IZAZOVI KOJI OSTAJU:

Važno je istaknuti da razumijevanje hibridnih sukoba ne završava na vojnoj razini:

- **Civilno-vojna koordinacija**

- Hibridni sukobi zahtijevaju odgovor cijelog društva, ne samo vojske. Potrebna je još bolja koordinacija između OSRH i civilnih institucija (policija, sigurnosne agencije, Diplomatski zbor, mediji).

- **Širenje znanja na niže razine**

- Dok je razumijevanje na razini generala i admirala izvršno, izazov je kako to znanje efektivno prenijeti na niže zapovjedne razine i operativne jedinice.

- **Komunikacija s javnošću**

- Vojni profesionalci razumiju prijetnje, ali šira javnost često ne razumije. Potreban je bolji prijenos tog znanja u civilnu sferu.

Na temelju višegodišnjeg iskustva predavača u Zapovjedno-stožernoj školi i Ratnoj školi Oružanih snaga Republike Hrvatske te dužnosti načelnika Centra za obrambene i strateške studije Hrvatskog vojnog učilišta, mogu reći da viši časnici, generali i admirali OSRH izvršno razumiju problematiku hibridnih sukoba

Whataboutism je tehnika koja se koristi za izbjegavanje kritike ili odgovornosti tako što se pozornost preusmjerava na druge, obično navođenjem (stvarnih ili izmišljenih) pogrešaka suprotne strane. Kako funkcionira: Umjesto da se odgovori na konkretnu optužbu ili činjenicu, osoba koja koristi *whataboutism* odgovara s *A što je s...?* (engl. *What about...?*), prelazeći na drugu temu.

Primjeri:

Situacija: *Rusija je napala Ukrajinu i krši međunarodno pravo.*

Whataboutism odgovor: *A što je s NATO-ovim bombardiranjem Srbije 1999.? Što je s Irakom?*

Situacija: *Ova vlada ima problem s korupcijom.*

Whataboutism odgovor: *A što je s prethodnom vladom? Oni su bili gori!*

Problematičan je zato što: izbjegava odgovornost; ne odgovara na iznesenu kritiku; stvara lažnu ekvivalenciju; izjednačava različite situacije koje možda nisu usporedive; odvlači pozornost; pomiče fokus s izvorne teme; paralizira diskusiju onemogućavajući konstruktivan razgovor o konkretnom problemu. Važno je to da *whataboutism* nije isto što i legitimno upozoravanje na dvostruke standarde ili kontekstualizacija. Razlika je u namjeri – *whataboutism* se koristi za izbjegavanje odgovornosti, dok legitimna kontekstualizacija pomaže razumijevanju problema bez negiranja izvornog pitanja.

Što se tiče povijesnog konteksta, tehnika je bila posebno popularna u sovjetskoj propagandi tijekom hladnog rata (poznata kao *whataboutism* ili *And you are lynching Negroes* u odnosu na američku kritiku), a danas se uvelike primjenjuje u hibridnim sukobima i dezinformacijskim kampanjama.

- **Brzina prilagodbe**

- Hibridne prijetnje brzo se razvijaju i zahtijevaju kontinuirano ažuriranje znanja i procedura.

Vojska može biti najspremnija na svijetu, ali u hibridnom sukobu u kojem su mete civilne institucije, mediji i stanovništvo obrana mora biti sveobuhvatna i uključivati sve segmente društva.

HVU

Kadetski zbor organizacija je preko koje kadeti mogu ostvariti svoja prava, izraziti svoje ideje te suradnjom s nadređenima sudjelovati u stvaranju boljih uvjeta života i rada na Učilištu, ističe kadetkinja Anđelina Fudurić, predsjednica te organizacije

GLAS KADETA

Kadetski zbor Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" dulje od desetljeća djeluje kao središnje predstavničko tijelo kadeta, čuvajući njihove interese i omogućujući da se njihov glas čuje u sustavu vojnog obrazovanja. O ulozi, važnosti i projektima Kadetskog zbora razgovarali smo s kadetkinjom Anđelinom Fudurić, predsjednicom te organizacije, mladom, ali iznimno angažiranom predstavnicom svojih kolega, koja svojim stavom i energijom pokazuje što znači biti glas kadeta.

"Kadetski zbor osnovan je s ciljem promicanja, razvitka i unapređenja nastavnog, obučnog, izvannastavnog i izvanobučnog života kadeta", započinje Anđelina Fudurić smireno, ali odlučno, te nastavlja: "Ukratko, to je organizacija preko koje kadeti mogu ostvariti svoja prava, izraziti svoje ideje te suradnjom s nadređenima sudjelovati u stvaranju boljih uvjeta života i rada na Učilištu." Zbor ima jasno ustrojstvo, predsjednika, zamjenika predsjednika, glavnog tajnika i članove, pri čemu svaka kadetska satnija ima svoje predstavnike. Prema uputi o radu, Zbor se sastaje jednom tjedno ili prema potrebi, ovisno o aktualnim temama i dinamičnosti događanja unutar Kadetske bojne.

Predsjednik Kadetskog zbora bira se početkom svake akademske godine, a njegov mandat traje godinu ili dulje, ako to zavrijedi zalaganjem i radom. Prihvatiti tu ulogu, objašnjava Fudurić, znači izdvojiti vrijeme u već pretrpanom rasporedu, preuzeti odgovornost za više od 200 kadeta i biti poveznica između kadeta i vojnog sustava u kojem se razvijaju kao budući časnici Hrvatske vojske.

TEKST

Ines Grossi

FOTO

Dražen Volarić

Vjerujem da sam stekla znanja, vještine i iskustva koji će mi itekako koristiti u budućoj vojnoj karijeri. Zbor mi je pokazao da se i naš glas čuje, da su kadeti sposobni izboriti se i za male i za velike pobjede, ističe kadetkinja Andelina Fudurić

HVU

“Dužnost predsjednice Kadetskog zbora podrazumijeva zastupanje interesa, potreba i prijedloga kadeta pred Zapovjedništvom Učilišta te suradnju s relevantnim vojnim, akademskim i administrativnim strukturama”, dodaje i nastavlja: “Moj mandat traje i dulje od godine s obzirom na to da sam četvrta, završna godina i iza sebe imam najviše popraćenih događanja i situacija koje sam prošla. U Kadetskom zboru od samog sam početka, četiri godine. Kad sam ga preuzela, bila sam svjesna da su to odsad moji ljudi i da ja odgovaram za dobre i loše odluke. Dok moji kolege u slobodno vrijeme treniraju i odmaraju se, ja moram svoje vrijeme drugačije organizirati, biti spremna na poziv Zapovjedništva u bilo kojem trenutku i u što kraćem roku reagirati. Na neki način osjećam kao da sam preuzela pravu postrojbicu i koordiniram ljude i zadaće.” Navodi da svakog tjedna piše dopise s prijedlozima za poboljšanje uvjeta života u Kadetskoj bojni, održava sastanke s ostalim članovima Kadetskog zbora te često sama održava radne sastanke sa zapovjednikom Bojne. Sve to uz redovite akademske i vojne obveze. Iz njezina tona osjeća se ponos, ali i velika odgovornost. Nije riječ o formalnoj funkciji, nego o poslu koji traži sluh za druge, puno razgovora i razumijevanja potreba naraštaja koji dolaze. “Naš je cilj da svaki kadet zna da može nešto predložiti, a mi ćemo to pokušati pretvoriti u konkretan prijedlog i inicijativu prema mjerodavnima”, govori predsjednica.

Povećanje stipendija, modernizacija teretane, nabava novih sredstava za streljanu, kao i uvođenje simulacijskog sustava MILES 2000 u obuku inicijative su koje su potekle iz Kadetskog zbora

Kroz rad Zbora kadeti mogu pokazati koliko je vojni poziv dinamičan, sadržajan i pun prilika za osobni razvoj. To može biti snažan motiv za one koji razmišljaju o vojnoj karijeri

REZULTATI KOJI OSTAJU NARAŠTAJIMA

Proteklih je godina Kadetski zbor ostvario niz projekata koji su znatno poboljšali život i rad kadeta. Među važnijima su suradnja sa Zapovjedništvom Kadetske bojne; uključivanje kadeta u Vijeće studija Sveučilišta u Zagrebu; osnivanje Kadetskog kluba, prostora u kojem kadeti provode slobodno vrijeme, održavaju manje događaje i turnire; te pokretanje Kadetskog benda i humanitarne udruge. “Posebno sam ponosna na projekte koji su konkretno poboljšali svakodnevnicu kadeta”, ističe Fudurić te nastavlja: “Povećanje stipendija, modernizacija teretane, nabava novih sredstava za streljanu, kao i uvođenje simulacijskog sustava MILES 2000 u obuku jesu inicijative koje su potekle iz Kadetskog zbora.”

Dok govori, jasno je da iza svake rečenice stoji iskustvo zajedničkog rada i veliko zalaganje. Njezin ton nije hvalisav, nego zahvalan prema kolegama koji su sudjelovali i zapovjednicima koji su podržali projekte.

Zbor je, dodaje, omogućio sudjelovanje kadeta na natjecanjima STEM Games, organizirao popuste za sportske događaje poput utrke Spartan te poticao razvoj dodatnih kompetencija, primjerice uvođenjem nastave francuskog jezika izvan redovitog programa.

POGLED U BUDUĆNOST

Kadetski zbor ne staje. Brojni su planovi za dolazeće razdoblje: od projekata Kadetskog grba i prstena, preko ideje o uvođenju padobranske ili alpinističke obuke, do prijedloga priznavanja radnog staža kadetima. “Svaka generacija donosi nove ideje, ali i nastavlja borbu za ostvarenje onih starih. Neki projekti zahtijevaju dulje vrijeme i koordinaciju s višim razinama zapovijedanja, no vjerujemo da će se naše zalaganje prepoznati”, govori kadetkinja Fudurić.

Posebno ističe važnost predstavljanja kadetskog poziva u javnosti: “Kroz rad Zbora kadeti mogu pokazati koliko je vojni poziv dinamičan, sadržajan i pun prilika za osobni razvoj. To može biti snažan motiv za one koji razmišljaju o vojnoj karijeri.”

ISKUSTVO KOJE OBLIKUJE VOĐU

Iz razgovora s kadetkinjom Fudurić jasno je da funkcija predsjednice Kadetskog zbora nadilazi formalne okvire. To je škola vodstva, komunikacije i inicijative. “Rad u Kadetskom zboru proširio mi je vidike i dao priliku da vojsci pristupim iz drugačije perspektive. Kroz vođenje projekata naučila sam koliko su važne komunikacijske, pregovaračke i prezentacijske vještine. Poseban je osjećaj kad pokrenem inicijativu, a ona se ostvari, tada znam da sam ostavila trag koji će koristiti i sljedećim naraštajima”, ističe.

Na kraju dodaje: “Vjerujem da sam stekla znanja, vještine i iskustva koji će mi itekako koristiti u budućoj vojnoj karijeri. Zbor mi je pokazao da se i naš glas čuje, da su kadeti sposobni izboriti se i za male i za velike pobjede.” Dok završavamo razgovor, teško je ne primijetiti da upravo ta rečenica najbolje opisuje bit Kadetskog zbora, zajedništvo i kontinuitet. Ono što danas pokrenu kadeti, sutra postaje dio tradicije Hrvatskog vojnog učilišta.

Kadetski zbor ima jasno
ustrojstvo, predsjednika,
zamjenika predsjednika,
glavnog tajnika i članove,
pri čemu svaka kadetska
satnija ima svoje
predstavnike

MEĐUNARODNA VJEŽBA

Na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" kod Slunja
provodila se od 13. do 24. listopada vježba Multinacionalne
bojne VP-a pod nazivom Sharp Lynx. Bojnu su 2006. godine
ustrojile Češka, Slovačka, Hrvatska i Poljska. Zadnjih
nekoliko godina na vježbi kao promatrač sudjeluje i Gruzija,
koja je članica Partnerstva za mir; a 2023. pridružila se
i Mađarska, kao aktivni promatrač

PROFESIONALNOST I SNAGA ZAJEDNIŠTVA

TEKST

Tomislav Vidaković

FOTO

Tomislav Brandt

Tijekom rutinske inspekcije u vojnoj bazi otkrivene su ozbiljne nepravilnosti u skladištu oružja. To je dovelo do otkrivanja organizirane mreže korupcije unutar jedne postrojbe. Istragom je utvrđeno da su pojedini pripadnici vojske potaknuti znatnim novčanim iznosom prodavali naoružanje međunarodnim krijumčarima. Vojna istraga Službe za istrage i dokumentiranje (SID) pokazala je da je ukradeno oružje završavalo u rukama kriminalnih kartela i pobunjeničkih skupina, čime je ugrožena stabilnost regije. Nakon što su prikupljene obavještajne informacije o planiranoj velikoj razmjeni oružja i novca, Zapovjedništvo MNMPBAT-a (Multinational Military Police Battalion – Multinacionalna bojna Vojne policije) pokrenulo je operaciju presretanja.

MEĐUNARODNA VJEŽBA

To je bio samo jedan od brojnih scenarija koji su se provodili na vojnom poligonu na Slunju u sklopu međunarodne vježbe Sharp Lynx. Vježbom je prikazan širok spektar sposobnosti kojima Bojna raspolaže. Riječ je o kompleksnoj, višerazinskoj vježbi koja obuhvaća stožernu (Command Post Exercise – CPX) i terensku (Live Exercise – LIVEX) komponentu. Njezin je primarni cilj uvježbavanje zapovjednih struktura i postrojbi u planiranju, organiziranju i provedbi vojnopolicijskih zadaća u međunarodnom operativnom okružju, uz provjeru sposobnosti u skladu s NATO-ovim standardima i procedurama. Vježba je obuhvatila ključne misije Vojne policije, uključujući potporu obrani Republike Hrvatske i njezinih saveznika te doprinos međunarodnoj sigurnosti u sklopu NATO-ovih planova.

Sharp Lynx kompleksna je višerazinska vježba, koja obuhvaća stožernu (Command Post Exercise – CPX) i terensku (Live Exercise – LIVEX) komponentu

Provedbom vježbe simuliran je stvarni proces uporabe snaga u međunarodnim operacijama, čime je omogućen uvid u način provedbe vojnopolicijskih zadaća u stvarnim uvjetima. Vježba je bila i prilika za analizu i poboljšanje sposobnosti te procjenu učinkovitosti postojećih i novih smjernica za vojnopolicijsko djelovanje u međunarodnom okružju. Na prostoru vojnog poligona "Eugen Kvaternik" u svim je aktivnostima sudjelovalo oko 250 pripadnika i pripadnika vojnih policija Hrvatske, Poljske, Češke, Slovačke, Mađarske i Gruzije. Bila su ondje i različita borbena i neborbena vozila te naoružanje.

ŠIROK SPEKTAR SPOSOBNOSTI

"Planski proces vježbe traje dvije godine, a sama je vježba svojevrsna kruna brojnih manjih vježbi i aktivnosti. Potonje su nužne kako bi se ova vježba mogla provesti", objasnio nam je svu kompleksnost planiranja i provedbe ove aktivnosti bojnik Marko Vidaković, zapovjednik 4. satnije Pukovnije Vojne policije, ujedno i zapovjednik MNMPBAT-a.

Najveća je vrijednost Bojne to što svaka njezina članica donosi određene sposobnosti. Kad se sve sposobnosti svih članica skupe na jednom mjestu, dobivate respektabilnu vojnu formaciju sa širokim spektrom mogućnosti

NATO-u jednu novu mogućnost, što u konkretnom slučaju znači sposobnost upućivanja u misiju u roku od 180 dana. "Važno je naglasiti kako Bojna mora imati mogućnost pružanja potpore vojsci od razine brigade do razine divizije u provedbi svih njihovih aktivnosti i operacija. To podrazumijeva napadne i obrambene operacije, kao i operacije odvratanja", naglašava zapovjednik Bojne. "Naši pripadnici sudjeluju kao promatrači u nekim aktivnostima vježbe. To u konačnici znači da ne možemo imati velik broj pripadnika u Zapovjedništvu ili u borbenim formacijama. Međutim, status promatrača nije nas spriječio da imamo zadaće u QRF snagama, izvidničkim djelovanjima i ophodnjama. Na vježbi pridonosimo CRC mogućnostima. Pridonose i naši pripadnici sa psima. Pred mene i moje kolege ova je međunarodna aktivnost stavila mnoge izazove s kojima smo se spremno uhvatili ukoštac", objasnio je natporučnik Soma Hajdú kako je vježba izgledala iz perspektive VP-a Mađarske. Tijekom vježbe naglasak je bio stavljen na operativno planiranje i provedbu vojnopolicijskih zadaća: održavanje sigurnosti i reda u području operacija; kontrolu i nadzor kretanja snaga; osiguranje osoba i objekata; postupanje u kriznim situacijama; reagiranje na incidente, uključujući i one izazvane suvremenim prijetnjama.

"Najveća je vrijednost Bojne to što svaka njezina članica donosi određene sposobnosti. Kad se sve sposobnosti svih članica skupe na jednom mjestu, dobivate respektabilnu vojnu formaciju sa širokim spektrom mogućnosti. Primjerice, Mađari su došli s četiri napadačka psa; mi sudjelujemo sa psima za detekciju eksploziva i narkotika i jedini na vježbi imamo oklopljena vozila; Česi su ovdje s jednim napadačkim psom, jednim za eksploziv i jednim za narkotike; Slovaci i Mađari imaju sposobnosti vezano uz suzbijanje demonstracija i dr.", iznio nam je bojn timer samo djelić sposobnosti kojima Bojna raspolaže.

Međunarodna vojna vježba Sharp Lynx jedan je od ključnih instrumenata za razvoj i provjeru sposobnosti Multinacionalne bojne VP-a uspostavljene u okviru NATO-ove inicijative za jačanje interoperabilnosti i operativne spremnosti vojnopolicijskih postrojbi članica i partnerskih zemalja. To nam potvrđuje i bojn timer Vidaković. Ističe kako se ideja za ustrojavanje Bojne javila 2001. godine. Poljska, Češka, Slovačka i Hrvatska ustrojile su Bojnu s namjerom da pruži

MEĐUNARODNA VJEŽBA

Scenariji su koncipirani tako da što realističnije oponašaju uvjete stvarnih međunarodnih misija potpore miru, čime se ispituje ne samo taktička spremnost nego i sposobnost stožera da djeluje unutar združenog i multinacionalnog zapovjednog okružja. Poseban naglasak stavlja se na standardizaciju postupaka (taktika, tehnika i procedura – TTP), komunikaciju i timski rad u međunarodnom okružju.

VISOKA RAZINA MOTIVIRANOSTI

“Kao predstavnik zemlje koja je članica Partnerstva za mir mogu reći da se ovdje nalazimo kako bismo ostvarili više, NATO-ove standarde. Možemo dosta naučiti od kolega i drago mi je što smo okruženi iznimno sposobnim i iskusnim časnicima, dočasnicima i vojnicima. Svi rade na tome da svaki dio vježbe bude proveden besprijekorno. Nama su ovakve aktivnosti iznimno važne jer svakog dana imamo priliku naučiti nešto novo. Može se reći kako je ovo još jedan korak u nizu koji će nas dovesti bliže punopravnom članstvu u NATO-u”, rekao je satnik Džambuli Lominadze, pripadnik VP-a Gruzije.

Sudjelovanjem u projektu MNMPBAT i na vježbama Sharp Lynx, Vojna policija Oružanih snaga Republike Hrvatske ostvaruje kontinuiran profesionalni razvoj i integraciju u NATO-ove standarde, uz istodobno jačanje bilateralne i multilateralne suradnje s partnerskim vojskama. Osim što pripadnici Vojne policije OSRH aktivno sudjeluju u planiranju i provedbi vježbe, Hrvatska je u više navrata preuzimala i ulogu zemlje domaćina i nacionalnog koordinatora, čime potvrđuje visoku razinu organizacijskih i stručnih sposobnosti. Vježba ujedno pruža vrijedan okvir za razmjenu iskustava, usporedbu nacionalnih procedura te razvoj interoperabilnosti na taktičkoj i operativnoj razini.

“Predstavnik sam NATO-ova Središta izvrsnosti Vojne policije u Bydgoszczu u Poljskoj. Ovo nam je izvrsna prilika za pružanje potpore Međunarodnoj bojnoj VP-a, kao i za testiranje različitih doktrina i procedura nužnih za rad Vojne policije”, rekao nam je rumunjski predstavnik NATO-ova Središta izvrsnosti brigadir Gheorghe Popa. “Za Multinacionalnu bojnu VP-a saznao sam tek kad sam se pridružio Središtu izvrsnosti 2023. godine. Moram priznati kako sam

iznimno zadovoljan poslom koji obavlja, načinom na koji organizira svoje aktivnosti te svim povećanjima sposobnosti koja takve aktivnosti donose svim uključenim članicama. Nadam se da će se uskoro i Vojna policija Rumunjske uključiti u ovu aktivnost. Zalagat ću se da to bude što prije jer bi joj ova suradnja pomogla u podizanju sposobnosti na višu razinu", dodaje brigadir Popa.

MLADOST KAO BUDUĆNOST BOJNE

Središnji događaj vježbe bio je Dan visokih uzvanika, tijekom kojeg su predstavljene sposobnosti Pukovnije Vojne policije Oružanih snaga Republike Hrvatske te njezinih saveznika. Tom prigodom vježbu je posjetio brigadni general Mijo Validžić, načelnik Obavještajne uprave Glavnog stožera; brigadni general Pavel Hutak, zamjenik zapovjednika VP-a Češke; pukovnik Dejan Džidić, načelnik Stožera – zamjenik zapovjednika Pukovnije Vojne policije; brigadir Giorgi Gorgadze, zamjenik zapovjednika VP-a Gruzije; brigadir Dimitri Maisuradze, zamjenik zapovjednika VP-a Gruzije; brigadir Elo Hubač, zamjenik zapovjednika VP-a Slovačke;

Tijekom vježbe naglasak je bio stavljen na operativno planiranje i provedbu vojnopolijskih zadataka: održavanje sigurnosti i reda u području operacija; kontrolu i nadzor kretanja snaga; osiguranje osoba i objekata; postupanje u kriznim situacijama; reagiranje na incidente, uključujući i one izazvane suvremenim prijetnjama

brigadir Gheorghe Popa, rumunjski predstavnik Središta izvrsnosti Vojne policije u Bydgoszczu; pukovnik Szabolcs Bendik, zamjenik zapovjednika Pukovnije Vojne policije OS-a Mađarske; i pukovnica Edyta Korolczuk, zamjenica zapovjednika Vojne žandarmerije Poljske.

"Drago mi je da smo uspješno priveli kraju vježbu Multinacionalne bojne Vojne policije. Ovakve aktivnosti dokazuju da možemo provesti kompleksne aktivnosti. Nadam se da će sve postrojbe koje su sudjelovale izvući lekcije i tako ne samo povećati vlastite sposobnosti već i sposobnosti Multinacionalne bojne, a samim tim i NATO saveza. Želio bih čestitati svima koji su sudjelovali: i u organizaciji, i u provedbi same vježbe. Moram istaknuti kako vidim na vježbi dosta mladih časnika, dočasnika i vojnika, što mi daje nadu da će Bojna još dugo biti aktivna", poručio je brigadni general Mijo Validžić po završetku prikaza svih sposobnosti Bojne.

Vježba Sharp Lynx potvrđuje važnost sustavne međunarodne suradnje i kontinuiranog osposobljavanja vojnopolijskih postrojbi. Uvježbavanjem u realističnim uvjetima i zajedničkim djelovanjem više zemalja stvaraju se preduvjeti za učinkovito i koordinirano djelovanje u međunarodnim misijama potpore miru i sigurnosti. Za pripadnike Pukovnije Vojne policije sudjelovanje na vježbi potvrda je profesionalnosti, spremnosti i sposobnosti da rame uz rame s partnerima odgovore na izazove suvremenih operacija.

HRZ

NOVI ZAPOVJEDNIK HRZ-A

TEKST

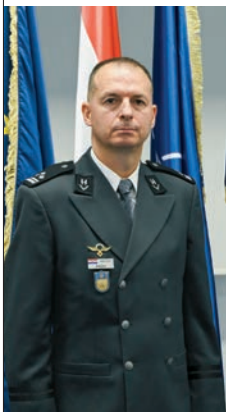
Hrvoje Lončarević

FOTO

Josip Kopi

U vojarni "Pukovnik Marko Živković" na Plesu održana je 23. listopada svečana primopredaja dužnosti zapovjednika Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.

Načelnik Glavnog stožera general-bojnik Tihomir Kundid predao je zastavu HRZ-a novom zapovjedniku brigadiru Krešimiru Ražovu

Na svečanosti primopredaje dužnosti zapovjednika HRZ-a bio je izaslanik Predsjednika Republike savjetnik Predsjednika za obranu Ivica Olujić; izaslanik predsjednika Vlade RH te potpredsjednika Vlade i ministra obrane državni tajnik Drago Matanović; načelnik GS OSRH general-pukovnik Tihomir Kundid; dužnosnici Ureda Predsjednika RH i Ministarstva obrane; zapovjednici zapovjedništava grana OSRH; načelnici uprava GS OSRH; zapovjednici pristožernih postrojbi GS OSRH, zapovjednici postrojbi te načelnici odjela Zapovjedništva HRZ-a.

Nazočnima se obratio dosadašnji zapovjednik HRZ-a general-bojnik Michael Križanec. "Duboko sam zahvalan što sam imao čast nositi odoru Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, letački kombinezon pilota helikoptera, odoru časnika i generala Hrvatske vojske. Ponosan sam na zadnjih 20 158 dana provedenih u ulozi prvog među jednakima, uloji vođe iznimnog tima s kojim se ne bih imao straha sučeliti s bilo kojim protivnikom bilo gdje i bilo kad", istaknuo je. Uslijedila je primopredaja dužnosti zapovjednika HRZ-a. Novoimenovani zapovjednik brigadir Krešimir Ražov, preuzevši zastavu HRZ-a od general-pukovnika Tihomira Kundida izrekao je tekst prisege: "Gospodine načelnice Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske, prisežem na časnu i predanu službu zapovjednika Hrvatskog ratnog zrakoplovstva."

KONSOLIDACIJA ZNANJA I SPOSOBNOSTI

Novoimenovani zapovjednik u svojem se govoru prisjetio poginulih pripadnika HRZ-a, koji su u zajedništvu s kopnenim i pomorskim snagama pod istim stijegom izvojevali neovisnu i slobodnu hrvatsku državu. "Hrvatsko ratno zrakoplovstvo kalilo se i iskovano je u ratu. Mudro vodstvo pod prvim hrvatskim predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom imalo je nepogrešivu viziju, a entuzijazam i hrabrost ljudi s potrebnim strukama i specijalnostima u teškim okolnostima te puno uloženog znanja, napora i ljubavi učinili su da smo mi danas napokon u snažnoj tranziciji prema sofisticiranim tehnologijama najmodernijih zrakoplovstava svijeta. S tom sviješću jasno se zrcali breme odgovornosti koje sam kao zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva od svojih prethodnika upravo preuzeo. Ono što kanim odmah provoditi konsolidacija je znanja i sposobnosti, nastavak pune integracije novih sposobnosti s Hrvatskom kopnenom vojskom i Hrvatskom ratnom mornaricom. Naglasak stavljam i na modernizaciju svih obučnih procesa te nastavak modernizacije Oružanih snaga s pripadajućom infrastrukturom", rekao je zapovjednik HRZ-a.

Načelnik Glavnog stožera podsjetio je da se HRZ tijekom šestogodišnjeg zapovijedanja general-bojnika Križanca pripremao i proveo tranziciju u suvremeno ratno zrakoplovstvo. "Toj tranziciji najviše je pridonijelo opremanje novim borbenim avionima, transportnim helikopterima kao i besposadnim zrakoplovnim sustavima. Produkt te tran-

Gospodine načelnice Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske, prisežem na časnu i predanu službu zapovjednika Hrvatskog ratnog zrakoplovstva

sformacije jest prije svega kvantni skok HRZ-a u smislu razvoja sposobnosti. Dolazak novog zapovjednika obično donosi pozitivne konotacije, jer novi zapovjednik dolazi s novom vizijom, promovira nove ideje, što pridonosi napretku i označava novu eru razvoja postrojbi", rekao je general-pukovnik Kundid. Zahvalio je general-bojniku Križancu na svemu dobrom što je učinio za HRZ i poručio da od novog zapovjednika očekuje viziju, inicijativu i promjenu te mu zaželio puno uspjeha u vođenju HRZ-a.

PUKOVNIJA VOJNE POLICIJE

U zagrebačkoj vojarni "1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia" 24. listopada svečano je obilježena 30. obljetnica ustrojavanja i rada Satnije za zaštitu VIP (S ZVIP) Pukovnije Vojne policije (PVP) Oružanih snaga Republike Hrvatske. Uz pripadnike postrojbe, na svečanosti je bio i zamjenik zapovjednika – načelnik Stožera PVP-a pukovnik Dejan Džidić, predstavnici i zapovjednici ustrojstvenih cjelina PVP-a, bivši i umirovljeni djelatnici vojnopolicijskih postrojbi OSRH, predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova i drugi. U sklopu svečanosti pripadnici S ZVIP-a, izaslanici i uzvanici prisjetili su se pokojnih kolega paljenjem svijeća kod spomenika poginulim, nestalim i umrlim pripadnicima Vojne policije u Domovinskom ratu. Prikazan je i taktičko-tehnički zbor s vozilima, naoružanjem i opremom koje koristi S ZVIP.

Pozdravivši pripadnike postrojbe i uzvanike, zapovjednik S ZVIP-a satnik Romano Horvat istaknuo je da obljetnica nije samo datum na kalendaru. "Ona je podsjetnik na tri desetljeća predanosti, profesionalnosti i časti. Tri desetljeća u kojima su generacije pripadnika Satnije s ponosom i neumorno radile na ispunjavanju zahtjevnih i časne zadaće: osiguranja i zaštite najviših državnih dužnosnika, stranih izaslanstava i vojnih predstavnika", istaknuo je zapovjednik. Svečanost je bila prilika i za svojevrsnu promociju novih pripadnika, koji su završili program Obuke za prijam u Satniju za zaštitu VIP. Zbog osjetljivosti i složenosti zadaća, pripadnici Satnije prolaze stroge selekcijske postupke i specijalističku izobrazbu koja uključuje sljedeća područja: zakonsku regulativu, osiguranje i zaštitu štićenih osoba, tjelesnu spremnost, osnove borbe i samoobrane, pješačko oružje sa zadaćama gađanja, prvu pomoć, neposredno tjelesno osiguranje – pratitelji, motoriziranu pratnju – štićenu kolonu, te specijalističku obuku – smjernice za taktičko-operativno postupanje pratitelja i vozača u provedbi osiguranja i zaštite štićenih osoba.

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

Tomislav Brandt

TIM KOJI NIKADA NE PO

Satnija za zaštitu VIP Pukovnije Vojne policije od 1995. osigurava i štiti najviše državne dužnosnike, strana izaslanstva i vojne predstavnike, istaknuto je u Zagrebu na proslavi tridesete obljetnice njezina ustrojavanja

POVJESNICA POSTROJBE

Začeci Satnije za zaštitu VIP sežu u listopad 1995. godine, kad je na temelju zapovijedi načelnika tadašnje Uprave Vojne policije (UVP) general-bojnika Mate Laušića ustrojena Skupina za osiguranje. Skupinom je upravljao UVP, a interno je bila sastavnica 66. bojne Vojne policije. Skupinu od petnaestak pripadnika činili su vojni policajci – vojnici i dočasnici, njih petnaestak, na čelu sa zapovjednikom stožernim narednikom Alenom Tomašecom. Zanimljivo je da su prvu zadaću dobili prije ustrojavanja Satnije, u srpnju 1995., uoči vojno-redarstvene operacije Oluja. U suradnji s kolegama iz MUP-a štitili su američkog veleposlanika Petera Galbraitha. U počecima su zapažene bile i zadaće osiguranja načelnika Združenog stožera američkih oružanih snaga u Europi generala zbora Johna Shalikashvilija; NATO-ova vrhovnog zapovjednika Savezničkih snaga u Europi generala zbora Georgea Joulwana te stranih vojnih inspeksijskih ekipa u RH. Pružali su i pomoć u osiguranju prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana. Kao mlada postrojba, radili su s tek nekoliko osobnih motornih vozila i motocikala, često odlazeći sa zadaće na zadaću. No, do kraja 1990-ih bili su opremljeni s više vozila, a 1999. istaknuli su se pomažući u obučavanju kolega za zadaće osiguranja štićenih osoba na 2. Svjetskim vojnim igrama, da bi na samom događaju i sudjelovali u tim aktivnostima.

Skupina postaje 2003. godine Vod za zaštitu VIP u 66. bojni, ima tridesetak pripadnika te i dalje izvršava niz zadaća. Od 1. siječnja 2009. godine Vod prerasta u Satniju za zaštitu VIP u okviru PVP-a. Tijekom 2014. ime je promijenjeno u Satniju za posebne oblike osiguranja, a 2019. vraća se prijašnji naziv, koji nosi i danas.

Kroz trideset godina, kako je istaknuto na svečanosti, pripadnici postrojbe uspješno su ispunjavali svoje zadaće, kontinuirano poboljšavali sposobnosti te potvrđivali visoku razinu znanja i spremnosti u domaćim i međunarodnim aktivnostima, misijama, školovanjima i obukama. "Rad postrojbe ima i simboličku važnost, predstavlja 'lice' Hrvatske vojske u kontaktu s domaćim i inozemnim dužnosnicima, stvarajući dojam o profesionalnosti OSRH. U Domovinskom ratu i poratnom razdoblju, postrojba je igrala važnu ulogu u održanju kontinuiteta sigurnosnih standarda u najosjetljivijim okolnostima", stoji u povjesnici S ZVIP-a. Satnija za zaštitu VIP ponosna je na svoju prošlost, ali jednako toliko i na sadašnjost. "Naša zadaća nije laka. Ona traži disciplinu, povjerenje, diskreciju i besprijeckornu profesionalnost. Ali upravo te vrijednosti čine nas ovakvima kakvi jesmo – timom koji nikada ne popušta pred izazovima, već ih dočekuje s odlučnošću i ponosom", zaključio je satnik Horvat.

PUŠTA PRED IZAZOVIMA

HKOv

ČETRNAEST NOVIH VUKOVA

TEKST

Hrvoje Lončarević

FOTO

Tomislav Brandt

U vojarni "9. gardijske brigade Vukovi" u Gospiću 30. listopada obilježena je 33. obljetnica 9. gardijske brigade Vukovi i Dan motorizirane bojne Vukovi Gardijske mehanizirane brigade. Tim povodom četrnaest novih pripadnika Bojne dobilo je beretke

Gardijska brigada Vukovi ustrojena je 1. studenog 1992., a u siječnju iduće godine dobila je prvu borbenu zadaću u operaciji Maslenica. Potom je djelovanje nastavila u operacijama Medački džep, Ljeto 95 te u kruni svih pobjeda – Oluji. Pedeset šest njezinih pripadnika položilo je živote u obrani domovine. Njihova su imena pročitana i na ovogodišnjem obilježavanju ustrojavanja Brigade.

Obilježavanje je počelo svečanim postrojanjem pripadnika Motorizirane bojne Vukovi. Tom prigodom uručene su istaknutim pripadnicima Bojne pohvale i nagrade. Slijedilo je prigodno obraćanje zapovjednika HKoV-a general-bojnika Blaža Beretina, zapovjednika GMBR-a brigadir Mirka Stošića te zapovjednika Motorizirane bojne Vukovi bojnika Marija Štimca.

PRVI MEĐU JEDNAKIMA

General-bojnik Blaž Beretin, nekadašnji pripadnik Vukova, podsjetio je na važnost doprinosa pripadnika 9. gardijske brigade. Podijelio je s pripadnicima Bojne sjećanja o 9. gardijskoj brigadi iz Domovinskog rata. Brigadir Mirko Stošić poručio je da je 9. gardijska brigada dala neizmjeran doprinos u Domovinskom ratu, čime nam je ostavila obvezu da je se uvijek sjećamo. "Gardijske brigade, a među njima i 9. gardijska brigada Vukovi, svijetli su primjer hrabrosti, odlučnosti i predanosti svojem narodu i domovini. Ove

osobine krasile su pripadnike gardijskih brigada u najtežim trenucima Domovinskog rata. Zadaće koje su ostvarili nisu bile bez žrtve. Deveta gardijska brigada dala je neizmjeran doprinos u oslobađanju Hrvatske. Međutim, 56 njezinih pripadnika nije se vratilo svojim obiteljima, a 160 nosi trajne ožiljke rata. Njihova žrtva donijela je slobodu našem narodu, a naša je odgovornost da ih se uvijek sjećamo. Domoljublje, hrabrost, žrtva i odricanje Vukova u ratu trebaju biti uzor vama mlađim generacijama”, poručio je zapovjednik GMBR-a pripadnicima Bojne. Potom im se obratio bojnik Mario Štimac, koji se prisjetio 56 Vukova poginulih u Domovinskom ratu: “Poklik Vukova je Prvi među jednakima. Koristimo ga nakon svake uspješno provedene zadaće, na svim svečanostima. Danas želim osvijestiti koliko težinu taj poklik ima. Taj poklik koristili su i poginuli pripadnici 9. gardijske brigade. Njih 56 dalo je živote za obranu naše domovine i njihova imena trajno su urezana u povijest. Tijekom svojeg služenja uzvikivali su Prvi među jednakima. Koristili su ga i ostali pripadnici 9. gardijske brigade tijekom svojeg služenja. Kako smo u nasljeđe dobili naziv Vukovi, koji sa sobom nosi odgovornost prema imenu, tako i taj poklik koji često koristimo nosi obvezu da budemo u izvršavanju zadaća besprijekorni. Kako bismo to mogli, moramo biti mudri i iskoristiti iskustva koja još uvijek imamo u postrojbi, a spoj mladosti i iskustva upravo nam može pružiti željene rezultate.” Sveta misa slavljen je u katedrali Navještenja Blažene Djevice Marije, a potom su ispred vojarne kod spomen-obilježja poginulim pripadnicima 9. gardijske brigade položeni vijenci i svijeće.

Pedeset šest pripadnika 9. gardijske brigade dalo je živote za obranu domovine

Počast poginulim, nestalim i umrlim hrvatskim braniteljima odali su članovi njihovih obitelji, članovi udruga i ratni zapovjednici 9. gardijske brigade Vukovi, izaslanik Predsjednika Republike general-bojnik Blaž Beretin, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora župan Ličko-senjske županije Ernest Petry, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane državni tajnik Ministarstva obrane Drago Matanović, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra hrvatskih branitelja Zlatan Bašić i drugi visoki uzvanici.

REPORTAŽA

Na ovogodišnjoj utrci Spartan održanoj na otoku Hvaru sudjelovali su i pripadnici Hrvatske vojske, koji su ostvarili hvalevrijedne rezultate. Među njima je skupnik Ante Bulog, pripadnik Satnije mornaričko-desantnog pješništva HRM-a, koji je osvojio drugo mjesto; te bojnica Andrea Lipovac iz Centra vojnih škola "Petar Zrinski" HVU-a "Dr. Franjo Tuđman", koja je osvojila treće mjesto. Oboje su se natjecali u kategoriji sprint, koja je sadržavala dvadeset prepreka

VOJSKA JE PROBUDILA SPORTSKI DUH U MENI

TEKST

Ivan Šurbek

FOTOprivatne arhive
Andrea Lipovac i
Ante Buloga

Hrvatska vojska u svojim redovima ima brojne pripadnike koji se aktivno bave sportom i sudjeluju na različitim civilnim i vojnim natjecanjima i izazovima te ostvaruju vrhunske rezultate.

Povod za našu priču utrka je Spartan Race, održana sredinom listopada na Hvaru. Radi se o ekstremnoj utrci sa preprekama koja kombinira trčanje i fizičke izazove kao što su penjanje, nošenje teških tereta, puzanje kroz blato, preskakanje zidova i slično. Cilj utrke nije samo brzina već i snaga, izdržljivost i mentalna priprema. Mnogi sudjeluju radi osobnog izazova, timskog duha ili intenzivnog treninga. Ovaj su put sudjelovale više od četiri tisuće natjecatelja iz više od šezdeset zemalja, što je uistinu impresivan broj. Važan su aspekt utrke tzv. kazne, koje su slične kaznama u nekim drugim sportovima, primjerice biatlonu. Kazne su opisane na sljedeći način: Ako natjecatelj ne može svladati neku prepreku, ili je svlada na nepropisan način, mora odraditi kaznu – najčešće 30 *marinaca* – vježba koja uključuje sljedeću kombinaciju (čučanj + sklek + skok). Stoga svaki natjecatelj nastoji prepreku pravilno svladati jer kazna koju može dobiti utječe na završni rezultat.

HVAR

SPARTAN
— SPRINT —
WORLD CHAMPIONSHIP

HOSTED BY:

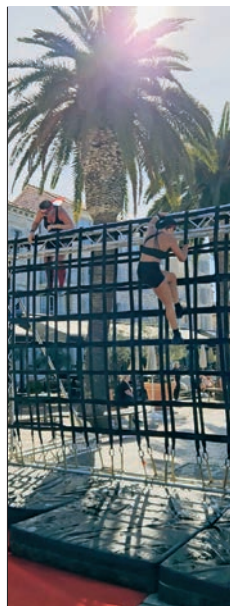
HVAR
CROATIA

SPARTAN

Pripadnici OSRH skupnik Ante Bulog i bojnica Andrea Lipovac natjecali su se u kategoriji sprint. Zbog konfiguracije staza je bila duga šest kilometara, što je dulje od predviđenih pet, a imala je dvadeset prepreka. Nastupili su u kategoriji Sustav domovinske sigurnosti, u kojoj su bili djelatnici MUP-a, MORH-a, Civilne zaštite, HGSS-a, Službe traganja i spašavanja na moru te Hrvatskog Crvenog križa.

POMICANJE VLASTITIH GRANICA

Skupnik Bulog niz godina aktivno se bavi sportom i ističe kako je sport njegov život. Ostvario je zapažene rezultate u borilačkim sportovima. Bavio se *kickboxingom* i boksom više od deset godina, a osvojio je brojne zapažene turnire među kojima se ističu Europski kup u *kickboxingu* u Croatia open. Disciplina u kojoj je ostvario spomenute rezultate je *full contact*, a kategorija do 81 kilogram. Nažalost, zbog ozljede ramena, koja je bila teže naravi, morao je odustati od borilačkih sportova. No od sporta nije odustao, već je zadovoljstvo i uspjehe pronašao u cestovnim i *trail* utrckama. Bojnica Lipovac potpuna je suprotnost. Ona se prije nije bavila nikakvim sportom, ni profesionalno ni rekreativno, ali dolazak u redove Hrvatske vojske probudio je sportski duh. Ističe kako je u vojsci uvijek veliki naglasak stavljen na tjelesnu pripremu i kako su uvjeti zaista odlični, posebno na Hrvatskom vojnom učilištu, te kako se nudi širok spektar različitih sportova kojima se časnici, dočasnici, kadeti, djelatnici i polaznici škola mogu baviti. To je potaknulo i nju. Govori kako je vrlo brzo zavoljela sport, a danas bez njega ne može zamisliti svoj život.

Što se tiče prepreka, bojnica Lipovac posebno ističe nošenje metar dugog debela odnosno trupca mase između deset i 15 kilograma

SPRINT

Bojnica Andrea Lipovac zaposlena je u Centru vojnih škola "Petar Zrinski" Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" u Zagrebu. Ova Vukovarka u redove Hrvatske vojske došla je kao drugi naraštaj kadeta, nakon što je 2004. godine upisala studij geografije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Govori nam kako je tad bilo moguće pohađati civilni fakultet te ujedno biti i kadet Hrvatske vojske. Nakon toga završila je Časničku školu, a prvo postavljenje bilo joj je u Bjelovaru u Topničko-raketnoj pukovniji. Kada je 2012. završila Tečaj za ovlaštene službene osobe, nastavila je raditi u redovima Vojne policije sve do 2021. godine. Kao pripadnica Vojne policije sudjelovala je na natjecanju "Prvi za Hrvatsku", na kojem je osvojila prvo mjesto u ženskoj konkurenciji. "Bavim se sportom cijelu godinu. Često planinarim. Kombiniram treninge snage i izdržljivosti, kao i aerobne treninge. Trenirala sam i sudjelovala na grupnim vođenim treninzima koje je vodio profesor Goran Rogalo na HVU-u. Biti u do-

REPORTAŽA

broj kondiciji mi je vrlo važno. U vojnom pozivu kondicija je sastavni dio života. Bez sporta nema jakog vojnika", ističe. Rekla nam je i kako je došlo do sudjelovanja na Spartanu, što ju je potaknulo da se prijavi, kako je za nju izgledala ta utrka te kakve dojmove nosi.

"Volim pomicati vlastite granice i volim izazove. Dobili smo obavijest o održavanju ove utrke. Vojska nam je platila kotizacije za sudjelovanje i odlučila sam prijaviti se. Željela sam testirati sebe. Za mene je to bio izazov, a kako volim izazove, ovo je nešto što sam željela probati. Nisam znala u što se točno upuštam, nisam se posebno pripremala. Pogledala sam o čemu je riječ, znala sam otprilike što mogu očekivati, ali nisam znala što će me točno dočekati", ističe bojnica Lipovac.

ZAHTEJVNOST UTRKE

Skupnik Ante Bulog rekao nam je kako svakom sudioniku već na prijavama postane jasno o kakvoj se utrci radi. "Postoje ljudi zaduženi za organizaciju koji svakom natjecatelju u detalje objašnjavaju propozicije utrke i s kakvim se izazovima moraju susresti. Na taj način znate

Osjetio sam i tremu jer je utrka pokrivena kamerama, posebno na dijelovima gdje nema volontera ili organizatora, govori skupnik Ante Bulog

što vas očekuje. Ono što cijenim napor je koji su ti ljudi uložili da bi nam svima objasnili o čemu se radi. Ipak je to velika međunarodna utrka na kojoj je sudjelovalo jako puno natjecatelja. Zaduženih za organizaciju nije bilo puno, a obavili su zaista lavovski posao", naglašava skupnik Bulog.

Govoreći o samoj utrci bojnica Lipovac ističe da joj je osnovni cilj bio sudjelovati, odnosno željela se okušati. Cijeli događaj bio je podijeljen unutar tri dana, a nastup je imala u nedjelju. U petak su na rasporedu bile prijave, tijekom subote odvijao se dio utrke, dok je u nedjelju bio drugi dio, odnosno preostale discipline.

Vrijeme je bilo idealno za listopad. Toplo, temperatura je bila iznad dvadeset stupnjeva, sunčano i idealno za utrku. Niže temperature mogle bi stvarati probleme s obzirom na to da se dio natjecanja održava i u moru.

Bojnica Lipovac kaže da su prepreke na utrci bile izazovne: "Staza je označena trakicama koje se nalaze na svakih sto metara i koje pokazuju smjer kretanja." Što se tiče prepreka, posebno ističe nošenje metar dugog debla odnosno trupca mase između deset i 15 kilograma.

“Prepreka je bilo dosta i bile su zaista izazovne. Prva prepreka bila je u moru, gdje skačeš i plivaš dionicu od 200 metara. Iz trka se ulazi u more. Nema skidanja odjeće i obuće. Pliva se u onome u čemu se natječeš, u tenisicama, a zatim u istoj odjeći i obući nastavljaš, posve mokr. Trči se po različitim podlogama, ima asfalta, ali veći dio su makadam, neravne površine, šljunak, čak i po plaži. Ima dosta elevacija, odnosno spuštanja i penjanja”, kaže.

MIRNOĆA JE KLJUČNA ZA POBJEDU

“Dojam i atmosfera su odlični. Službeni spiker i DJ glazbom i navijanjem dizali su atmosferu. Osjetio sam i tremu jer je utrka pokrivena kamerama, posebno na dijelovima gdje nema volontera ili organizatora”, nadovezuje se skupnik Bulog.

“Najteža prepreka bilo mi je plivanje s trupcem. Trupac je težak desetak kilograma, a poslije ga morate nositi uzbrdo. Težak dio bilo je i nošenje vreće od 27,5 kilograma uzbrdo po neravnom terenu. Trčanje po makadamu također je izazovno, a skok u more ima jasna pravila, koja kažu da je skakanje na glavu zabranjeno. Posljedica pogrešno izvedenog skoka izravna je diskvalifikacija. Izazovno je i za-

Bojnicu Andrea Lipovac iznimno je uspješno promovirala visoku razinu fizičke spremnosti i prikazala Hrvatsku vojsku u najboljem izdanju.

Na zapažen je način promovirala ugled Hrvatske vojske u civilnom sektoru, čime je potaknula interes javnosti za vojni poziv

htjevno gađanje platforme kopljem. Ako pritom pogriješite ili promašite, morate napraviti 30 *marinaca*, što vas vremenski može koštati, pa je to svakako nešto što želite izbjeći. Taj je dio zahtjevan jer morate ostati mirni kako biste pogodili metu”, objašnjava skupnik.

Bojnicu Lipovac ističe kako je po završetku utrke bila zadovoljna postignutim rezultatom. S nestrpljenjem očekuje njezino novo izdanje, koje bi se trebalo održati u Svetoj Nedelji. Dotad joj slijedi dosta treninga i pripreme, ali s obzirom na to da je na prvom nastupu osvojila odličje, vjerujemo kako će u sljedećem uspjeh ponovno biti postignut. “Željela bih spomenuti kako je uz mene bilo prisutno i četvero mojih kolega. Njihova mi potpora puno znači. Kad je uz tebe netko tko vjeruje u tebe i tko te čeka na cilju, to ti posebno znači. Oni su vjerovali više u mene nego ja sama. Dávali su mi veliku potporu. Hvala Hrvatskoj vojsci na potpori”, rekla je. Na bojnicu su ponosni i njezini nadređeni. Iznimno uspješno promovirala je visoku razinu fizičke spremnosti i prikazala Hrvatsku vojsku u najboljem izdanju. Na zapažen je način promovirala ugled Hrvatske vojske u civilnom sektoru, čime je potaknula interes javnosti za vojni poziv.

Skupnik Bulog također ističe kako je zadovoljan ostvarenim rezultatom, koji ga čini ponosnim, kako su dojmovi s natjecanja odlični, te da mu je posebna čast predstavljati Hrvatsku vojsku.

Utrka Spartan održava se diljem svijeta. Prema zahtjevnosti, obuhvaća više kategorija:

- SPRINT** – oko 5 km i 20 prepreka
- SUPER** – oko 10 km te više od 25 prepreka
- BEAST** – oko 21 km i više od 30 prepreka
- ULTRA** – dulja od 50 km i s više od 60 prepreka (za najizdržljivije).

HVU

Na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" uručeni su 31. listopada činovi kadetima 17., 18. i 19. naraštaja sveučilišnih studijskih programa Vojno inženjerstvo, Vojno vođenje i upravljanje i Vojno pomorstvo. Na svečanosti su promovirani i polaznici 20. naraštaja Temeljne časničke izobrazbe zdravstvene službe te 14. naraštaja Temeljne časničke izobrazbe vojnih specijalista

U SLUŽBI ČASTI

Uručenje prvog časničkog čina polaznicima Temeljne časničke izobrazbe jedan je od najsvečanijih trenutaka u životu svakog časnika Hrvatske vojske. Uručenje čina nije samo potvrda uspješno završenog školovanja već i simbol povjerenja Republike Hrvatske, povjerenja da su novi časnici spremni preuzeti odgovornost, voditi druge i biti primjer u svakoj situaciji.

Zahvala je upućena djelatnicima i predavačima Hrvatskog vojnog učilišta. Oni su svojim znanjem, iskustvom i predanošću prenijeli novim časnicima temeljne vojničke vrijednosti te ih osposobili za preuzimanje zahtjevnih zapovjednih dužnosti. Njihov rad, strpljenje i profesionalnost ugrađeni su u svaku novu generaciju časnika, čime trajno pridonose razvoju Oružanih snaga i sigurnosti domovine. Na svečanosti je bio zapovjednik HVU-a general-bojnik Slaven Zdilar, zamjenik zapovjednika HVU-a brigadir Damir Stručić, dekan HVU-a brigadir Goran Huljev, načelnik Centra vojnih škola brigadir Mladen Prebežac kao i brojni drugi načelnici i zapovjednici ustrojstvenih cjelina Učilišta.

"Vojni poziv težak je i odgovoran i spada u skupinu poziva u kojima se prije svega traže odgovornost i odricanje, ali jednako tako i poštenje, moral i domoljublje, a nadasve znanje – jer ono je temelj svake odluke, preduvjet spo-

sobnosti vođenja drugih ljudi i ključni faktor u očuvanju njihovih života, časti i uspjeha zadaće koju predstavljaju", poručio je u svojem obraćanju general Zdilar.

Svečanost je bila ujedno i prilika da se istakne kako polaznici tog dana prestaju biti oni koji uče kako postati časnik, jer od tog trenutka oni to i jesu. Od njih se očekuje da svojim znanjem, karakterom i odanošću služe u postrojbama Hrvatske vojske, donose odluke koje zahtijevaju hrabrost i razboritost te budu oslonac svojim vojnicima. Istaknuto je

TEKST
Tomislav Vidaković

FOTO
Tomislav Brandt

tom prigodom kako snaga časnika ne leži u činu koji nose na ramenima, nego u odgovornosti koju taj čin simbolizira. "Zahvaljujem roditeljima i obiteljima na iskrenoj i neizmjerljivoj potpori koju su pružali svim polaznicima – ne samo tijekom školovanja nego i kroz cijeli njihov životni put. Našim novim časnicima želim puno uspjeha u radu, uz poruku da uvijek ostanu usredotočeni na zadaće koje obavljaju. Koliko god njihov poziv zahtijevao napora i odricanja, sav taj napor vraća se onog trenutka kad obuku odoru Hrvatske vojske – simbola časti, predanosti i domoljublja. To je trenutak ponosa i emocija, jednako snažan kao i današnja promocija, koja će svima ostati u trajnom sjećanju. Neka vam ovaj dan bude podsjetnik na sve što ste postigli i poticaj da s ponosom nosite činjenicu da ste pripadnici pobjedničke Hrvatske vojske", istaknuo je zapovjednik HVU-a. "Uskoro obilježavamo obljetnicu pada Vukovara i Škabrnje – dana kad se s ponosom i tugom prisjećamo svih naših poginulih heroja. Iako je ovo razdoblje godine uvijek emocionalno teško, treba naglasiti kako je upravo

Uručenje čina nije samo potvrda uspješno završenog školovanja već i simbol povjerenja Republike Hrvatske, povjerenja da su novi časnici spremni preuzeti odgovornost, voditi druge i biti primjer u svakoj situaciji

Snaga časnika, istaknuto je tijekom svečanosti, ne leži u činu koji nose na ramenima, nego u odgovornosti koju taj čin simbolizira

tad hrvatski narod pokazao nevjerojatnu snagu, odlučnost i znanje. Unatoč nedostatku naoružanja i međunarodnom embargu, zahvaljujući hrabrosti, domišljatosti i vojnoj sposobnosti hrvatskih branitelja uspjeli smo obraniti svoju domovinu. Posebno treba istaknuti sinergiju branitelja i stanovništva, čija je međusobna potpora bila ključna za uspjeh obrane. To zajedništvo i danas treba biti uzor svima nama. Zato nastavite učiti, usavršavati se i obučavati, jer vaš pravi posao tek počinje. Hrvatska vojska uvijek će vam pružati prilike za daljnje obrazovanje – i u zemlji, i u inozemstvu. Budite ponosni na ono što ste postigli, čuvajte uspomenu na one koji su dali sve za Hrvatsku i s istim žarom gradite njezinu sigurnu budućnost. Još jednom, iskrene čestitke na vašem uspjehu", istaknuo je na kraju govora general Zdilar. Na ceremoniji uručnja prvog časničkog čina kadetima je uručen časnički bodež, rješenje o prijmu u djelatnu vojnu službu kao i odluka o rasporedu u postrojbu Hrvatske vojske. Navedeno su novim časnicima Hrvatske vojske uručili zapovjednik, zamjenik zapovjednika i dekan HVU-a te načelnik Centra vojnih škola.

HKOV

AKTIVNOSTI **TENKOVSKKE SATNIJE** U PRIPREMI DEFENZIVNIH AKTIVNOSTI

Potkraj listopada na vojnom poligonu "Gašinci" provedena je methodsko-pokazna vježba Aktivnosti tenkovske satnije u pripremi defenzivnih aktivnosti. Sudjelovala je Tenkovska bojna Kune, Inženjerijska bojna i Vojnoobavještajna satnija Gardijske oklopno-mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske

Vježba je provedena s ciljem prikaza koordiniranog djelovanja oklopnih postrojbi u obrambenim operacijama, uz uporabu elemenata sastavnica borbene potpore te primjenu suvremenih tehničkih rješenja. Obuhvatila je četiri radne točke, kroz koje su demonstrirane faze pripreme i uređenja područja djelovanja te logističke potpore u uvjetima suvremenog bojišta.

Poseban naglasak stavljen je na suvremene izazove obrane, uključujući proliferaciju besposadnih sustava i robotike te njihovu integraciju u ISTAR (*Intelligence, surveillance, acquisition, and reconnaissance*) elemente. U tom su kontekstu prikazane crte prednjeg kraja senzora i crte prednjeg kraja robotike, omogućujući bolje razumijevanje rasporeda i koordinacije unutar zone obrane.

Radna točka broj dva bila je fokusirana na praktični prikaz uređenja borbenih položaja, posadne radnje prilikom posjedanja borbenih položaja te integraciju minsko-eksplozivnih zapreka i indirektno vatre. Demonstrirane su različite vrste tenkovskih zaklona s različitim stupnjem zaštite od motrenja, posredne i neposredne vatre, ali i stupnjem zaštite motrenja besposadnim zrakoplovnim sustavima. U svrhu obmanjivanja protivnika, elementi borbene potpore izradili su i lažne tenkovske zaklone s imitacijama oklopnih vozila. Prikaz je omogućio usporedbu učinkovitosti pojedinih rješenja u pogledu zaštite i prikrivanja te ujedno i potrebno vrijeme izrade tenkovskih zaklona i protuoklopnog rova. Time je demonstrirana punina taktičkog pristupa u obrambenoj organizaciji bojišta.

Radna točka tri prikazala je opskrbni lanac potpore, čiji je cilj bio osigurati neprekidnu potporu manevarskim ele-

Tijekom cijelog procesa nit vodilja bili su uvjeti suvremenog bojišta. Borbeni položaji izrađivani su u uvjetima smanjene vidljivosti, a lažni tenkovski zakloni pri dnevnom svjetlu

mentima. Logistička satnija Tenkovske bojne Kune u stvarnim je uvjetima prikazala distribuciju klase I (prehrana), V (streljivo), IX (pričuvni dijelovi i tehnički materijali) te klase III (goriva i maziva), čime je naglašena važnost logističke koordinacije. Uspješna logistička potpora manevarskim elementima pridonosi održavanju borbenih sposobnosti tenkovske satnije tijekom produljenih obrambenih operacija.

Četvrta radna točka vježbe demonstrirala je izradu pomoćnih borbenih položaja uz pomoć dozerskog noža. Uvježbanost posade i precizna koordinacija pri oblikovanju terena potvrdile su spremnost i uvježbanost postrojbe u sposobnostima samozastite. Tijekom provedbe četvrte točke logistička potpora vršila je unaprijed planirano stokiranje klase V na zadanim lokacijama kako bi manevarski elementi mogli samostalno izvršiti nadopunu te klase i uspješno provesti zadane aktivnosti.

PZB

Počasno-zaštitna bojna
Oružanih snaga Republike
Hrvatske i Počasna bojna
Vojske Republike Sjeverne
Makedonije provele su od 21. do
23. listopada suradnju u sklopu
programa bilateralne razmjene
iskustava i jačanja partnerskih
odnosa savezničkih zemalja

TEKST I FOTO
OJI PZB-a

VAŽNOST MEĐUS

satnik

STEFAN DIMITROVSKI,
zapovjednik Satnije

U okviru bilateralne suradnje Počasna bojna Vojske Republike Sjeverne Makedonije boravila je u službenom posjetu Počasno-zaštitnoj bojni OSRH. Suradnja je provedena profesionalno i u prijateljskom ozračju, uz izvrsnu dobrodošlicu. Tijekom posjeta provedene su zajedničke pripreme i realizacija vojno-akrobatske vježbe, čime je potvrđena usklađenost, disciplina i međusobno poštovanje dviju postrojbi. Zaključeno je da ovakve aktivnosti pridonose suradnji, razmjeni iskustava te jačanju prijateljskih odnosa oružanih snaga dviju zemalja.

Tijekom tri dana pripadnici dviju počasnih postrojbi sudjelovali su u zajedničkim aktivnostima, koje su obuhvaćale razmjenu znanja o protokolarnim i ceremonijalnim rad-

OBNE POTPORE

njama, obuku vojno-akrobatskih elemenata, preciznost i sinkronizaciju počasnih postrojbi te razmjenu iskustava u području vojnog vođenja.

Ovakve aktivnosti pridonose ne samo profesionalnom usavršavanju vojnika nego i produbljivanju prijateljskih odnosa među zemljama koje imaju zajedničke sigurnosne ciljeve, rekao je zapovjednik PZB-a brigadir Tihomir Zebec

Program je započeo upoznavanjem s djelovanjem PZB-a. Slijedila je obuka i praktično uvježbavanje s ciljem usklađivanja standarda i jačanja interoperabilnosti unutar NATO-a. Posjet je zaključen svečanim nastupom, razmjenom prigodnih darova i zahvalnica, čime je naglašena važnost međusobne potpore i prijateljstva između Oružanih snaga Republike Hrvatske i Vojske Republike Sjeverne Makedonije. Zapovjednik PZB-a brigadir Tihomir Zebec istaknuo je kako ovakve aktivnosti pridonose ne samo profesionalnom usavršavanju vojnika nego i produbljivanju prijateljskih odnosa među zemljama koje imaju zajedničke sigurnosne ciljeve. Najavljeno je da će suradnja biti nastavljena iduće godine.

Ilustracija: Lockheed Martin

Danas je u svijetu malo višenamjenskih borbenih aviona koji bi mogli biti ispred američkog F-16 Fighting Falcona, u prijevodu: borbenog sokola; što se tiče sposobnosti, značajki i broja korisnika. Svemu tome treba dodati i bogatu povijest, jer je početkom prošle godine obilježeno pola stoljeća od prvog leta, provedenog 1974. Dosad je proizvedeno više od 4600 primjeraka, od kojih je više od 3100 i danas u operativnoj uporabi u trideset zemalja. Zbog svega toga teško je očekivati da će taj borbeni avion četvrte generacije uskoro biti brzo i potpuno zamijenjen. Štoviše, dobiva i nove korisnike, a prošle godine započela je isporuka i prvih novoizgrađenih primjeraka F-16 u najnovijem standardu Block 70. Tu je

i otprije raspoloživa te cijenom pristupačnija modernizacija, za tisuće aviona i desetak postojećih korisnika. Takve preinake i nadogradnje osiguravaju da Sokolovi i dalje budu relevantni sudionici na suvremenom bojištu. S obzirom na veliku brojnost aviona i korisnika, proizvođač Lockheed Martin nudi modernizaciju u standardiziranoj konfiguraciji. Naime, svaki drugi pristup, u kojem bi se sa svakim korisnikom dogovarala posebna konfiguracija, doveo bi do velikog povećanja troškova, produljenja rokova, a time i smanjenja interesa i potražnje za novim naprednijim standardom. Najveća vojnoindustrijska tvrtka na svijetu omogućava nove tehnologije za starije primjerke F-16, ali i infrastrukturnu potporu za

već operativne flote. Procjenjuje se da bi u proces moglo biti uključeno oko dvije tisuće primjeraka F-16. U plan poboljšanja mogli bi biti uključeni svi avioni naprednijih inačica serije Block 50/52. Na popisu su i uglavnom europski avioni F-16 koji su prošli program nadogradnje na sredini vijeka uporabe (Mid Life Upgrade – MLU) te američki, koji su prošli opsežnu CCIP (Common Configuration Implementation Program) modernizaciju. Ipak, određene posebne ponude za posebne korisnike i dalje su moguće. One uključuju odabir između ciljaničkih podvjesnika kao što je Sniper ATP ili Litening te odabir sustava ciljnika na kacigi (HMD), primjerice Collinsov JHMCS (Joint Helmet Mounted Cueing System) ili Thalesov

Više od pedeset godina nakon prvog leta, američki jednomotorni višenamjenski borbeni avion i danas dobiva nove korisnike. Prošle godine započela je isporuka prvih novoizgrađenih primjeraka u najnovijem standardu Block 70, a tu je i otprije raspoloživa te cijenom pristupačnija modernizirana inačica

F-16 OD FALCONA DO VIPERA

Scorpion. Kupac može posebno odabrati i integrirani sustav za elektroničko ratovanje. Iako se to spominje u svim promotivnim materijalima, novoizgrađeni primjerci vjerojatno se ne mogu isporučivati u još jednom novom standardu Block 72. Naime, svi novoisporučeni ili naručeni F-16 opremaju se motorima General Electric F110, a ne Pratt & Whitney F100-PW-229. Potonji motori karakteristični su za standard Block 72, koji je zasad dostupan samo za stare avione koji će biti modernizirani. Sve nabrojene napredne avione F-16, što nove što naknadno modernizirane, Lockheed Martin u početku je nazivao F-16V Viper (zmija ljutica). Danas ih, ovisno o motoru, označava kao F-16 Block 70 ili 72. Međutim, ime F-16V ili F-16 Viper udomaćilo se te se i danas često spominje u medijima i među analitičarima.

GLAVNE PREINAKE

Preinaka i modifikacija na standard Viper uključuje uvođenje napredne avionike, razvijene i primijenjene na borbenim avionima pete generacije. Osim toga, novi standard zamišljen

Ilustracija aviona F-16 Block 70 koju je Lockheed Martin objavio nedugo nakon što je State Department odobrio prodaju tih aviona Filipinima

je ne samo kao nova razina za obitelj F-16 nego i kao priuštivo te dostupno rješenje za modernizaciju postojećih starijih inačica F-16. Optimalna poboljšanja donose povećanje ionako visokih borbenih sposobnosti jednog od najučinkovitijih borbenih aviona današnjice. U usporedbi s prethodnicima iz serije Block 40/42 ili 50/52, novi Viper ili Block 70/72 podrazumijeva sljedeća poboljšanja:

- Ugrađen je novi radar s aktivnom skenirajućom rešetkom (AESA) AN/APG-83 ili SABR (Scalable Agile Beam Radar), proizvod tvrtke Northrop Grumman. Sustav potječe od radara s aviona F-22 Raptor i kasnijih modernijih izvedenica. S radarom APG-81, koji je dio aviona

TEKST
Marin Marušić

Svi novoisporučeni ili naručeni F-16 opremaju se motorima General Electric F110. Ovdje ga vidimo tijekom testiranja na starijoj USAF-ovoj letjelici Block 40

F-35 Lightning II, SABR ima zajedničkih 70 posto fizičkih komponenti i čak 95 posto softvera. Napredni radar i tehnologija jednostavno su prilagođeni ugradnji u unutarnji prostor i strukture nosnog dijela aviona F-16. Prilagodljivi su i sustavima za opskrbu električnom energijom u avionu te njegovu sustavu hlađenja. U usporedbi s prethodnicima, AN/APG-83 ima povećan domet detekcije i praćenja ciljeva uz poboljšane načine (modove) rada. Tu je i veća razlučivost u SAR (Synthetic Aperture Radar) načinu rada te prikazu zemljovida promjera od 10 do 160 nautičkih milja. Uključena je i mogućnost istodobnog praćenja više zračnih ciljeva. Zbog naprednije tehnologije i brže obrade podataka, načini rada mogu se koristiti naizmjenično pa je moguće gotovo istodobno prikupljanje informacija o ciljevima na zemlji i u zračnom prostoru.

- Poboljšana je pilotska kabina, što uključuje povećanu razinu svijesti o situaciji te bolji raspored. Dodan je veliki (20 x 15 cm) prikaznik visoke razlučivosti (Central Pedestal Display), postavljen na centralnom podnožnom postolju. Omogućuje lakši prikaz relevantnih informacija u slikovnom obliku, posebno prilikom uporabe nošenih ciljaničkih ili izvidničkih podvjesnika.
- Mogućnost integracije i kompatibilnost s više naprednih sustava HMD (Helmet Mounted Display) pilotskih kaciga s ugrađenim ciljnikom/prikaznikom. Prilagodba osvjetljenja i primjene boja s obzirom na dnevne i noćne uvjete ili preferencije pilota.

USAF-ov F-16C u zrakoplovnoj bazi Shaw tijekom zamjene radara u okviru programa SLEP. APG-68 bit će zamijenjen AESA radarom AN/APG-83 ili SABR

Foto: U.S. Air Force / Airman 1st Class Katelynn Jackson

- Dodan je i novi zvukovni sustav informiranja. Uključuje komponente koje iz više pozicija emitiraju jasniji 3D zvuk. Zvukovni sustav omogućuje bolje upozoravanje na prijetnje te povećanu prostornu svjesnost.
- Nova arhitektura za potrebe elektroničkog ratovanja, u koju je integrirano upravljanje i međudjelovanje više sustava. U sprezi sa senzorima djeluju i sustavi protumjera koji na otkrivene prijetnje mogu djelovati u poluautomatskom ili automatskom načinu rada.
- Uvođenje naprednog sustava taktičke podatkovne veze. Ona omogućava dijeljenje taktičke slike i zajedničko praćenje označenih ciljeva/objekata s drugim platformama ili postrojbama. Time se poboljšava povezivanje unutar mreže zapovijedanja i upravljanja.
- Napredno misijsko računalo modularne arhitekture zajedno s jedinicom za prikaz podataka na svih šest prikaznika.
- Auto GCAS (Automatic Ground Collision Avoidance System), tj. automatski sustav za izbjegavanje sudara s tlom. Sustav predviđa mogućnost i rizik od udara u tlo pri kontroliranom letu. Ako postoji rizik, preopterećenost te dezorijentiranost pilota, ispravlja zrakoplov na sigurnoj visini. Prema navodima proizvođača, sustav je od uvođenja u operativnu uporabu spriječio gubitak petnaestak aviona i njihovih pilota.
- Integracija i sposobnost nošenja i otpuštanja više novih naprednih oružja i korisnih tereta koji povećavaju mogućnosti i raznovrsnost operativne uporabe zrakoplova. Proizvođač navodi da je F-16 do danas certificiran za nošenje više od 180 tipova oružja i tereta s oko 3300 različitih konfiguracija tereta.

NOVA TVORNICA

Kako je jenjavala potražnja za avionima F-16, a istodobno se zahuktavala serijska proizvodnja novog F-35A Lightninga II, bilo je sve manje prostora u jednoj od glavnih Lockheed Martinovih tvornica u Fort Worthu u Teksasu.

Foto: U.S. Air Force / Airman 1st Class Erin Stanley

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Nova lokacija proizvodnje za F-16, tj. za nove Vipere za strane korisnike, nalazi se od 2017. godine u Južnoj Karolini. Tvornica kraj grada Greenvillea postoji već četiri desetljeća, a donedavno se bavila remontom većih aviona kao što su transportni C-130 Hercules i P-3 Orion. Prema izjavama dužnosnika kompanije, proizvodnja je 2024. trebala dostići 36, a u tekućoj godini 48 primjeraka. Zadnji podaci govore da je šest zemalja ukupno naručilo 140 novih Vipera, a 33 su već isporučena. Prema izjavama dužnosnika Lockheed Martina, tvrtka se nada da bi narudžbe novoizgrađenih Vipera mogle prijeći 300 ili u optimističnijim scenarijima 400 letjelica. Radi se o istoj magičnoj brojci kojoj već desetljećima teže svi ozbiljni i poznati proizvođači višenamjenskih borbenih zrakoplova. To je broj pri kojem se dostiže minimalna isplativost razvoja i proizvodnje takvog kompleksnog zrakoplovnog sustava. Slične rezultate nastojali su dostići programi proizvodnje švedskog Gripena, izraelskog Lavija ili kinesko-pakistanskog JF-17 Thundera. Zanimljivo je da je upravo ovih dana francuska kompanija Dassault objavila da je proizveden tristoti primjerak višenamjenskog borbenog aviona Rafale. Dostizanje tog broja bio bi još veći uspjeh za nove Vipere jer se radi o najnovijem standardu legendarnog zrakoplova, koji se itekako isplatio. Troškovi razvoja i testiranja zmaja, strukture i aerodinamičkih značajki već su se odavno isplatili kroz tisuće isporučenih primjeraka. Gotovo od početka operativne uporabe, dakle od ranih 1980-ih, avioni F-16 postali su važni sudionici brojnih ratnih sukoba. Nažalost, to su i danas, u većim dugogodišnjim ili kratkotrajnim sukobima. Primjerice, u Ukrajini, koja je postala 30. korisnik, u aktivnoj su borbenoj uporabi. Prema većini izvješća, u napadnutoj zemlji pojavili su se u srpnju 2024., a do kraja ove godine ukupno bi trebalo biti isporučeno više od trideset primjeraka. Od tog broja 24 su nekadašnji avioni nizozemskog zrakoplovstva (dva zadnja isporučena su u svibnju). Ostatak pripada nekadašnjim letjelicama danskog zrakoplovstva. Radi se o inačicama aviona F-16AM/BM koje su proizvedene u Europi te su prije više od dva desetljeća prošle veliku modernizaciju (MLU). Svi avioni nisu u Ukrajini, već su zbog održavanja i obuke smješteni u članicama NATO-a koje podupiru Ukrajinu. Kad su u matičnoj zemlji, avioni F-16 često mijenjaju baze zbog velikog rizika od ruskog lociranja i gađanja. Ukrajinsko zrakoplovstvo oslanja se na održavanje stope misija uz minimalnu logističku potporu. Tako praktički i u stvarnim uvjetima razvija i usavršava koncept operacija u NATO-u poznat kao ACE (Agile Combat Employment). Iz spomenutih su razloga ACE operacije često i dio NATO-ovih vojnih zrakoplovnih vježbi, posebno u bazama u skandinavskim zemljama.

ZADNJE BORBENE MISIJE

Prema nekim informacijama, zadnjih nekoliko mjeseci upravo avioni F-16 izvršavaju većinu borbenih misija ukrajinskog zrakoplovstva. One se uvelike sastoje od obrambenih protuzrakoplovnih misija (Defensive CounterAir – DCA). Djelujući zajedno s ostalim zrakoplovima, pokušavaju obaranjem ili ometanjem dronova/projektila OWA – UAV tipa Shahed/ Geranj smanjiti učinak masovnih ruskih napada tim oružjem. Tako Ukrajina smanjuje pritisak na postrojbe protu-

Foto: Lockheed Martin

Lockheed Martinovi probni piloti Monessa Siren Balzhiser i Dwayne Pro Opella pripremaju se za prvi let prvog serijski proizvedenog aviona F-16 Block 70 u siječnju 2023.

zračne obrane, kao i trošenje skupih navođenih projektila zemlja-zrak. Međutim, takve misije pokazale su se i rizičnim. Prvi je primjer od 16. svibnja, kad se pilot katapultirao jer je F-16 oštećen nakon presretanja četvrtog drona, dok je 29. lipnja pri presretanju sedmog drona stradao pilot pukovnik Maksim Ustimenko. Ukrajina je dosad u ratu izgubila četiri primjerka F-16. Koalicija donatora tih aviona zasad se obvezala na isporuku 87 primjeraka F-16AM/BM. Tomu treba pribrojiti i donacije nekih američkih primjeraka, koji nisu u letnom stanju. Sredinom listopada ove godine počeli su pristizati i prvi primjerci F-16 koje je donirala Belgija. Ta zemlja obećala je isporuku još u listopadu 2023., a ispunjavanje tog plana omogućilo je nedavno pristizanje prvih aviona F-35A u njezino ratno zrakoplovstvo.

Avioni F-16 nedavno su borbeno uporabljeni i u pomalo neočekivanom i kratkom graničnom sukobu između Tajlanda i Kambodže. Tajland je od sredine 1980-ih nabavio više od pedeset Fighting Falcona, većinom standarda Block 15 (F-16A/B). Tijekom okršaja između 24. i 27. srpnja izvršili su više udara na vojne, opskrbe i zapovjedne ciljeve u blizini granice dviju zemalja. Većinu misija obavila je 403. eskadrila Cobra iz zrakoplovne baze Takhli. Lovci F-16A/B opremljeni ciljničkim podvjesnicima Sniper ATP izvršavali su napade laserski vođenim bombama GBU-12 i Lizard III. Korištene su, i to prvi put u povijesti, južnokorejske jedreće (klizne) GPS/INS navođene bombe KGGB (Korean GPS Guided Bomb). Slične sustavu JDAM-ER i dometa oko stotinu kilometara, privukle su pozornost u južnoj Aziji. Tajlandsko zrakoplovstvo primilo je 2022. godine dvadeset kompleta za opremanje tih bombi. Zanimljivo je da za njihovu uporabu nisu bile potrebne preinake na avionu F-16, jer se sustav KGGB oslanja na vlastitu, odvojenu prikaznu jedinicu.

Kao i Izrael, Pakistan je zemlja koja već gotovo četiri desetljeća kontinuirano rabi F-16 u borbenim djelovanjima, i to od rata u Afganistanu do današnjih okršaja s istočnim susjedom. No,

Foto: U.S. Defense Contract Management Agency courtesy of Lockheed Martin

tijekom zadnjeg zračnog sukoba s Indijom u svibnju ove godine Falconi su izgubili status najvrednije pakistanske platforme za borbu u zračnom prostoru. U toj ulozi, uz suradnju s avionima za nadzor zračnog prostora, briljirali su lovci J-10CE kineske proizvodnje u kombinaciji s projektilima PL-15E. Međutim, kad se pojavila vijest da bi Pakistan mogao nabaviti najnovije inačice projektila AIM-120D-3 AMRAAM, spomenuto je i da bi F-16 mogao vratiti stari status. Ta bi oružja znatno povećala njihove mogućnosti. Ipak, pokazalo se da najave nisu odgovarale istini. U objavama američkog veleposlanstva u Indiji proglašene su lažnim. Nedavno objavljene transakcije između SAD-a i Pakistana uključuju održavanje postojećih sustava, ali ne i isporuku naprednih projektila AMRAAM. Pakistanski F-16 djelovali su i ovog listopada, ali protiv zemaljskih ciljeva unutar Afganistana. Zbog relativno pristupačnog i ne previše opasnog zračnog prostora, pakistanskim je pilotima omogućeno korištenje i preciznih oružja kratkog dometa poput bombi GBU-10 Paveway.

POČETAK NA DALEKOM ISTOKU

U razvoju novih standarda za F-16 bitnu ulogu imalo je ratno zrakoplovstvo otoka Tajvana, koje je postalo i

Prva dva od ukupno 14 slovačkih F-16 stigla su u bazu Malacky 22. srpnja 2024.

prvi korisnik Vipera. Nabava novoizgrađenih i modernizacija postojećih tajvanskih platformi trajale su gotovo cijelo desetljeće. Modernizacija, koja je uključila novu avioniku i SABR radare pokrenuta je još 2012. U to je vrijeme Američko ratno zrakoplovstvo obustavilo paralelni program modernizacije CAPES (Combat Avionics Programmed Extension Suite). Tako je Tajvan zapravo financirao razvoj, usvajanje i testiranje radara na avionu F-16, pa mu pripadaju i zasluge za definiranje novog standarda Viper. Na otoku su odlučili da će sva 144 njihova primjerka F-16 biti dovedena na Viper. Program modernizacije pod nazivom Peace Phoenix Rising vrijedan 4,5 milijardi dolara započeo je 2016., a prvi su primjerci isporučeni krajem 2018. godine. Uz SABR radar instalirani su brojni sustavi i sposobnosti budućeg naprednog standarda. U drugoj, kasnijoj fazi modernizacije kroz program Peace Phoenix Rising II dodan je sustav Auto GCAS, integriran je izvidnički podvjesnik DB-110 te projektili JSOW i AGM-88. Nadogradnju je obavila tajvanska zrakoplovna tvrtka AIDC

Zadnjih nekoliko mjeseci upravo avioni F-16 izvršavaju većinu borbenih misija ukrajinskog zrakoplovstva

Foto: armyinform.com.ua via Wikimedia Commons / CC BY 4.0

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

(Aerospace Industry Development Corporation). Ona još od 2007. surađuje s Lockheed Martinom na nadogradnji i potpori aviona F-16 dijeleći prihode od ostvarenih poslova. Prva dva primjerka, koja je dovršio Lockheed Martin, prvi su put poletjela krajem 2015. Program je u cijelosti ispunjen u veljači 2024., kad su isporučeni zadnji primjerci. S vremenom se broj aviona sa 144 smanjio na 139. Nekoliko nesreća potaknulo je sumnje u visoku operativnu spremnost i sigurnost moderniziranih primjeraka. Tako je u siječnju 2022., samo nešto više od godine nakon povratka s modernizacije, izgubljen F-16 Block 72. Radilo se o nekadašnjem F-16A Block 20, koji je imao više od 3400 sati leta. Zanimljivo je da avion nije bio opremljen sustavom za izbjegavanje udara u tlo. Samo nekoliko mjeseci nakon toga još je jedan obnovljeni F-16 izvanredno sletio uz korištenje zaustavne mreže. Bilo je to u zračnoj luci Honolulu na Havajima i to zbog otkazivanja prednjeg podvozja.

Osim modernizacije postojećih, Tajvan se odlučio i za nabavu 66 novih aviona F-16 Viper na temelju ugovora potpisanog 2019. godine. Program je financiran zahvaljujući posebnom proračunu za nabavu novih borbenih zrakoplova, u kojem je za tu namjenu izdvojeno 8,14 milijardi dolara. Prva dva nova primjerka pristigla su na otok nedavno, ovog listopada, uoči tamošnjeg nacionalnog praznika. Dužnosnici tajvanskog zrakoplovstva izjavili su kako se nadaju da bi do kraja godine trebali primiti deset novih Vipera. Uz zrakoplove nabavljeni su i brojni prateći oružni sustavi. U paket su, primjerice, uključeni i Lockheedovi podvjesni IRST (InfraRed Search and Track) sustavi Legion. Njihov izbor tumači se potrebom tajvanskog zrakoplovstva za poboljšanjem otkrivanja zrakoplova s malim radarskim odrazom kao što je kineski J-20.

PROJEKTI U EUROPI

U dvjema će europskim članicama NATO-a novi F-16 na sličan način zamijeniti svojeg starog rivala iz hladnoratovskih dana. U Slovačkoj i Bugarskoj bit će zamjena za desetak zadnjih borbenih aviona MiG-29. Nabava za Slovačku vrijedna oko 1,8 milijardi dolara provedena je sredinom 2018. i najskuplja je vojna nabava te zemlje u povijesti. Prvi primjerak stigao je u Slovačku u srpnju 2024., čime je tamošnje zrakoplovstvo postalo prvi europski korisnik novog Vipera. Ukupno je naručeno 14 primjeraka – 12 jednosjeda i dva dvosjeda. Raspoređeni su unutar 1. taktičke eskadrile, koja će biti bazirana u zrakoplovnoj bazi Sliač u središnjem dijelu zemlje. Ta se baza trenutačno obnavlja pa će do okončanja radova avioni biti smješteni u bazi Malacky/Kuchyňa u blizini Bratislave. Bugarska je naručivala po osam Vipera u dva navrata. Prvi put 2019., a drugi u travnju 2022. Flota će se sastojati od deset jednosjeda F-16C i šest dvosjeda F-16D. Tamošnje zrakoplovstvo odlučilo se za inačicu Block 70 i motore tvrtke General Electric. Avioni će biti smješteni u znatno nadograđenoj i poboljšanoj 3. zrakoplovnoj bazi Grof Ignatjev u središnjem dijelu zemlje i iz nje će djelovati. Prva dva primjerka stigla su u prvoj polovini 2025. godine. Početkom listopada došao je još jedan par (jednosjed i dvosjed). Prema riječima bugarskog načelnika obrane admirala Emila Eftimova, dolazak Vipera u parovima trebao bi se nastaviti, a do kraja 2025. bit će osam primjeraka. Flota bi trebala biti

ARGENTINA

Jedan od novih korisnika, koji je ove godine počeo uvoditi F-16 u sastav svojeg zrakoplovstva, jest Argentina. Ta je zemlja tako postala ukupno 31. korisnik, a nakon Venezuele i Čilea treći korisnik u Južnoj Americi. F-16 prekinut će gotovo desetljetnu prazninu nastalu 2015. umirovljenjem lovaca Mirage III/V, a zamijenit će i podzvučne jurišne avione A-4AR Firehawk. Argentina je rabljene F-16 odabrala nakon duljeg odlučivanja, tijekom kojeg su razmatrani i avioni Kfir, Gripen, JF-17 Thunder i FA-50. Odabir su otežala ograničena financijska sredstva te politički pritisci Ujedinjene Kraljevine, kojoj nije u interesu veliko jačanje argentinskog zrakoplovstva. Radi se o 24 aviona F-16AM/BM Block 15 MLU koja su pripadala danskom zrakoplovstvu. Ondje su nedavno postali višak nakon dolaska prvih aviona F-35A Lightning II. Prvi *neleteći* primjerak – dvosjed F-16BM za potrebe obuke – predstavljen je krajem veljače 2025. u Buenos Airesu. Do prosinca trebalo bi ih biti isporučeno šest. S dinamikom isporuke od šest aviona godišnje, svi primjerci trebali bi biti isporučeni tijekom 2028. Vrijednost samog posla iznosi nešto manje od milijardu dolara, od čega se na same avione odnosi 338 milijuna dolara. Ostatak vrijednosti odnosi se na paket oružja koji, među ostalim, uključuje vođene projekte AMRAAM i Sidewinder te laserski vođene bombe GBU-12 Paveway II. Avioni će djelovati unutar 6. zrakoplovne brigade iz zrakoplovne baze Tandil, desetak kilometara od Buenos Airesa. Eskadrile 6. brigade prije su bile opremljene avionima Mirage III, Mirage V i IAI Finger.

Argentinske oznake nosit će 24 aviona F-16AM/BM Block 15 MLU koja su pripadala danskom zrakoplovstvu

Foto: Ministerio de Defensa / Fuerza Aérea Argentina / Programa F-16M

potpuna do kraja 2027. Na primjeru slovačke i bugarske nabave jasno se vidi kako prodaja borbenih zrakoplova poput F-16 može biti velik politički korak prema izgradnji strateškog partnerstva i interoperabilnosti s američkim oružanim snagama. U oba slučaja prate je i dogovori o korištenju, financiranju i modernizaciji matičnih zrakoplovnih baza. Lockheed Martin objavio je krajem rujna ove godine da je isporučio 42. primjerka obavljeno pola modernizacije F-16 za grčko zrakoplovstvo. Tamošnja je vlada dogovorila posao s SAD-om još krajem 2018., a plan je bio da zadnji primjerci budu isporučeni do kraja 2027. Prvotno je bila planirana gotovo milijardu dolara vrijedna modernizacija cijele flote

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

od više od 120 letjelica na novi standard Viper, ali brzo je došlo do promjene. Odlučeno je da će biti modernizirani samo primjerci iz inačica serije Block 52+ i Block 52M. Tih je aviona bilo nabavljeno 90, unutar dva najnovija grčko-američka programa nabave Fighting Falcona: Peace Xenia III i Peace Xenia IV. Modernizacijom su trebala biti obuhvaćena 84 aviona, no i taj je broj dodatno smanjen zbog nesreće i gubitka jednog od njih.

OD BALTIKA DO SREDOZEMLJA

Starijih 38 grčkih primjeraka serije Block 50 isporučenih krajem 1990-ih trebalo je proći tek ograničenu nadogradnju, koja bi uključivala program produljenja vijeka uporabe SLEP (Service Life Extension Program). Radovi su trebali biti provedeni u Grčkoj u pogonima tvrtke Hellenic Aerospace Industry. Trebale su usto biti iskorištene komponente aviona Block 52+/52M koji su išli u glavnu modernizaciju. Neki izvori navode da među akterima uključenim u projekt vlada skepsa o njegovoj isplativosti pa je poslan na daljnja razmatranja. Posao na avionima trebao bi biti završen tek oko 2032., a tad bi već bili zastarjeli i trebali novu modernizaciju kako bi učinkovito djelovali s novijim avionima F-16 (standard Viper), Rafale F4 te F-35A Lightning II. Kao alternativa navodno se razmatra udvostručenje broja naručenih F-35A – dodatnih 20 primjeraka.

Poljska je zasad zadnja zemlja koja se odlučila za Vipere. Iako se primjerci F-16 u njezinu ratnom zrakoplovstvu ubrajaju među novije i naprednije borbene avione, nedavno su obilježili već drugo desetljeće uporabe. O eventualnoj modernizaciji razmišljalo se godinama. Odlučeno je da će cijela flota od 48 primjeraka (inačice C i D) biti modernizirana na standard Viper, a dogovor je službeno potpisan 13. kolovoza 2025. Posao je procijenjen na 3,8 milijardi dolara, a dijelom će biti financiran kroz program američke vlade FMF (Foreign Military Financing). Realizacija će u najvećoj mjeri biti povjerena poljskoj državnoj tvrtki Polska Grupa Zbrojeniowa (PGZ), u središtu za održavanje vojnih zrakoplova Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 2 (WZL-2) u gradu Bydgoszczu na sjeveru zemlje. Prvotni je broj aviona smanjen na 47 – jedan F-16C izgubljen je 28. kolovoza prilikom priprema za međunarodni aeromiting Radom. Tijekom izvođenja akrobatskog manevra zabio se u tlo. U nesreći je poginuo 37-godišnji bojnik Maciej *Slab*

U.S. Air Force photo by Tech. Sgt. Emili Koonce

Foto: Lockheed Martin

Fotografija s dočeka prvih bugarskih F-16 u travnju 2025. Članica NATO-a naručila je avione Block 70 u dvije isporuke po osam primjeraka

Krakowian, vođa demokupine Tiger aviona F-16.

AMERIČKI PROGRAMI

Sjedinjene Američke Države najveći su i najvažniji korisnik polivalentnog borbenog aviona F-16 Fighting Falcon. Usprkos stalnom povećanju broja aviona pete generacije, F-16 i dalje je jedan od najbrojnijih i najvažnijih borbenih aviona Američkog ratnog zrakoplovstva (USAF). Ono je krenulo vlastitim putem modernizacije F-16 te je u skladu s tim pokrenulo više zasebnih i ograničenih programa povećanja njihovih sposobnosti. Unutar svih zapovjedništava i postrojbi zastupljeni su s gotovo 900 primjeraka. Jedan od takvih programa trebao je biti spomenuti CAPES, koji bi provela tvrtka Lockheed Martin. Planirana je modernizacija 300 aviona, ali ukinut je 2014. Uslijedio je program RMP (Radar Modernization Program), koji je trebao donijeti napredni AESA radar. Međutim, plan je od 2017. do 2020. uključio tek 72 starija aviona F-16 Block 30 u sastavu Nacionalne garde. Iako ograničen, donio je izbor novog radara koji se i danas koristi za sve važne modernizacije. Naime, pobjednički APG-83 SABR tvrtke Northrop Grumman tad je bio u konkurenciji s Raytheonovim radarom APG-84 RACR (Raytheon Advanced Combat Radar). Navedeni planovi nisu bili dovoljno obuhvatni kako bi osigurali zadovoljavajući broj naprednih aviona F-16 za buduće potrebe i borbenu spremnost USAF-a. Zato je osmišljen puno ambiciozniji program, koji je postao jednom od najvećih modernizacija zrakoplova u povijesti. Nazvan je PoBIT (Post Block Integration

Poljski F-16 leti uz zapadnu obalu Grčke na vježbi Ramstein Flag 24. Odlučeno je da će cijela poljska flota od 48 letjelica (C i D inačice) biti modernizirana na standard Viper

Testni američki F-16 u bazi Eglin na Floridi nakon prvog leta sa sustavom za elektroničko ratovanje IVEWS. Avion je karakterističan i po tamnosivoj boji. Ona je znak da ima novu generaciju premaza *Have Glass V* koji služi smanjivanju radarskog odraza

Foto: U.S. Air Force / 1st Lt. Rebecca Abordo

Team), a vrijednost mu je procijenjena na 6,3 milijarde dolara. Središte za održavanje zrakoplova AFLCMC (Air Force Cycle Management Center) objavilo je u ožujku 2022. da je program pokrenut. Kao što ime programa sugerira, cilj je definirati novi standard koji bi donio unificiranu inačicu naprednog F-16. U USAF-u, u starije serije (*pre-block*) ubrajaju se inačice Block 25/30/32, a u novije (*post-block*) Block 40/42/50/52. Predviđeno je da kroz program prođe 608 primjeraka različitih inačica, jednosjedi i dvosjedi serija ili standarda Block 40/42 i Block 50/52. Zanimljivo je da bi se u programu istodobno mogli naći najstariji primjerci Block 40/42, isporučeni još 1988., te najnoviji primjerci Block 50/52, isporučeni 2005. godine. Strateški je cilj da se programom osigura operativna sposobnost aviona F-16 i nakon 2040. Modernizacija uključuje barem 22 važne modifikacije namijenjene poboljšanju učinkovitosti aviona i osiguravanju da ostane relevantan u odnosu na današnje i buduće prijetnje. Unutar nadogradnje bit će proveden program produljenja vijeka uporabe zmaj aviona SLEP (Service Life Extension Program) s 8000 na 12 000 sati leta. Mnoge od nadogradnji identične su onima na izvoznim programima i uključuju SABR radar, nadograđeni sustav podatkovne veze Link 16, novo misijsko računalo te moderniziranu kabinu s velikim centralnim prikaznikom, kao i naprednije komunikacijske sustave. Prva važna razlika u odnosu na ostale modernizacije u inozemstvu odabir je sustava za elektroničko ratovanje. Za razliku od sustava Viper Shield, USAF se odlučio za AN/ALQ-257 IVEWS (Integrated Viper Electronic Warfare Suite), u prijevodu: Viperov integrirani sustav za elektroničko ratovanje. On uključuje digitalni indikator radarskog zračenja nove generacije, napredni procesor optimiziran za elektroničku borbu i antene prilagođene zmaju aviona F-16. IVEWS ima sposobnosti upozoravanja i aktivnog ometanja, što omogućuje otkrivanje, identificiranje i lociranje potencijalnih ugroza, kao i borbu protiv njih. Budući da su oba sustava proizvodi Northrop Grummana, jedna je od mogućih prednosti IVEWS-a visok stupanj interoperabilnosti s radarom AN/APG-83 SABR. Tvrtka među prednostima ubraja i niže troškove, lakše i brže nadogradnje te veću logističku učinkovitost. Prvi let F-16 sa sustavom IVEWS obavljen je u rujnu 2024., a provela ga je 85. eskadrila za testiranje i procjenu. Operativna testiranja sustava uspješno su završena u svibnju 2025. Jedna je od značajki moderniziranih američkih primjeraka nova generacija premaza koji služi smanjivanju

radarskog odraza aviona – *Have Glass V*. Avioni koji ga imaju karakteristični su po tamnosivoj boji, dok su USAF-ovi F-16 tradicionalno nosili kombinaciju dviju nijansi svjetlosive.

KOJI SU POTENCIJALI?

Zemlje u koje još nije počela isporuka ili nije potvrđena nabava aviona F-16 uključuju Jordan, Filipine i Peru. Vlada SAD-a odobrila je moguću kupnju još u veljači 2022. godine. Prodaja Jordanu trebala je iznositi 4,21 milijardu dolara, a obuhvaćala bi 12 novih primjeraka F-16 u inačici Viper. Sredinom 2022. narudžba je prepolovljena na osam aviona Block 70/72. Zadnje objave spominju da bi se ipak trebalo raditi o 12 primjeraka koji će pripadati inačici Block 70 s motorima tvrtke General Electric. State Department odobrio je u travnju 2025. moguću prodaju F-16V Filipinima u sklopu programa FMS (Foreign Military Sale) vrijednog 5,58 milijardi dolara. Nabava bi uključivala 20 novih primjeraka traženih Vipera Block 70/72, preciznije: 16 aviona F-16C i četiri dvosjeda F-16D. Filipinsko ratno zrakoplovstvo je nakon povlačenja F-5 iz uporabe već 20 godina bez lovačkih odnosno borbenih aviona. Glavni je oslonac eskadrila lakih južnokorejskih višenamjenskih aviona FA-50PH. Avioni poput F-16 bili bi novi korak u ambicioznoj politici jačanja obrambenih kapaciteta zemlje u ovom desetljeću, ponajprije vezano uz tip oružnih sustava kojima se u prošlosti pridavala jako mala pažnja. Lockheed Martin unutar projekta nudi i investicije u zemlji, primjerice osnivanje inovacijskog centra i pokretanje industrije besposadnih letjelica. Ta bi postrojenja bila u vlasništvu filipinske vlade. Peru je najnoviji kandidat za nabavu aviona. Njegovu flotu višenamjenskih borbenih zrakoplova već desetljećima čini nekoliko desetaka moderniziranih aviona MiG-29 sovjetskog podrijetla i francuskih aviona Mirage 2000P/DP. Vlada Perua odabrala je ponudu koja bi uključivala 12 novih primjeraka F-16 Block 70, od kojih bi deset bili jednosjedi F-16C, a dva dvosjeda inačice F-16D. Odobrenje za posao kroz program FMS doneseno je 15. rujna ove godine, a njegova se vrijednost uz logističku potporu procjenjuje na 3,42 milijarde dolara.

Vjerojatno je moguća i veća narudžba iz Turske, ali još nema službenih potvrda. U pregovorima s SAD-om ta zemlja navodno zahtijeva potpunu kontrolu nad softverskim kodom kako bi samostalno mogla integrirati velik broj tipova oružja i sustava domaće proizvodnje.

PROJEKTI EUROPSKE OBRAMBENE INDUSTRIJE (X. DIO)

PROJEKTI ZA BUDUĆNOST

S novim europskim planom ReArm Europe Plan/Readiness 2030, koji predviđa investiranje u obranu od čak 800 milijardi eura u iduće četiri godine, svi planovi za nove paneuropske vojnoindustrijske projekte morali bi se ubrzati. Možemo očekivati da će se pojaviti i neki novi.

Jedan je od projekata koji ima velik potencijal Multi Modular Patrol Corvette (MMPC). Donedavni European Patrol Corvette (EPC) provodi se u okviru EU-ove Stalne strukturirane suradnje (Permanent Structured Cooperation – PESCO). Nositelj projekta je konzorcij Naviris, koji su u jednakim udjelima osnovali talijanski Fincantieri i francuski Naval Group. Uz Francusku, Italiju i Španjolsku, trenutno su u njega intenzivnije uključene Grčka i Norveška. S vremenom se u projekt uključila i europska Organizacija za združeni razvoj naoružanja (Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement – OCCAR). Ona je s Navirisom i Navantijom (uz mogućnost naknadnog uključivanja još nekog brodogradilišta) te još 39 tvrtki iz 12 europskih zemalja 24. listopada 2023. potpisala potrebne

**Ilustracija
višenamjenskog
borbenog aviona
šeste generacije
koji u okviru
programa
GCAP razvijaju
Ujedinjena
Kraljevina, Italija i
Japan**

ugovore o koordinaciji i provedbi projekta. OCCAR bi trebao paziti i kako se troši novac dobiven od EU-a. Tako je 2022. godine za tadašnji EPC iz Europskog obrambenog fonda (European Defence Fund – EDF) bilo predviđeno 200 milijuna eura za pokrivanje početnih troškova razvoja.

DVA PROTOTIPA EUROKORVETA

Prema hodogramu objavljenom na internetskim stranicama OCCAR-a, prvi ugovori o gradnji trebali bi biti potpisani tijekom 2025., sama gradnja trebala bi započeti najranije 2026., a prva isporuka trebala bi biti do 2030. godine.

Prema sadašnjim planovima, korvete će u europskim ratnim mornaricama zamijeniti nekoliko klasa i tipova brodova. Provodit će zadaće uobičajene za obalne straže, boriti se protiv pirata i krijumčara te vršiti nadzor granica. Međutim, sve zemlje očekuju i da će, ovisno o potrebama, moći vršiti i klasične vojne protubrodске, protuzračne i protupodmorničke zadaće. Prvi je i osnovni zahtjev da MMPC bude što manji (čitaj: jeftiniji). Spomenuti planovi navode da bi, u skladu s NATO-ovim nazivljem, MMPC trebao biti Limited Warship Unit, u slobodnom prijevodu: ratni brod ograničenih sposobnosti. Zasad se spominje istisnina između 3000 i 3100 tona. Međutim, s povećanjem zahtjeva budućih korisnika lako bi se moglo dogoditi da se poveća i istisnina.

MMPC će svakako imati sposobnosti djelovanja protiv površinskih brodova. Sigurno je da bi ambiciozniji kupci željeli dobiti i mogućnost djelovanja protiv podmornica te sposobnost za zaštitu od napada iz zračnog prostora. Pritom bi doplov pri brzini krstarenja od 14 čvorova trebao biti najmanje 10 000

TEKST
Mario Galić

U Europi je trenutačno aktivno nekoliko jako velikih i potencijalno strateški važnih vojnoindustrijskih projekata koji uključuju dvije ili više njezinih zemalja. Dosad baš nisu bili jako poznati u javnosti, no vremena su se uvelike promijenila

PODLISTAK

nautičkih milja (18 520 kilometara). Projekti razvoja zasad predviđaju gradnju dvaju različitih prototipova, koji bi se ipak temeljili na istoj platformi. Prvi se zove Long Range Multipurpose (LRM – dugog doplova, višenamjenski), a bio bi koncentriran na dugi doplov i odgovarajuće sustave samoobrane. Drugi je Full Combat Multipurpose (FCM – potpuno borbeni, višenamjenski), čije ime govori da bi trebao biti opremljen za spektar različitih borbenih misija. Prema tom šturom opisu, sigurno je da bi prvi bio više posvećen zadaćama ophodnje, a drugi borbenim. LRM bi po zadaćama mogao *konkurirati* velikim odobalnim ophodnim brodovima (Offshore Patrol Vessel – OPV), koji vrše ophodnje na otvorenom moru, nadziru pomorske granice, štite gospodarske pojaseve, ključnu pomorsku infrastrukturu... Međutim, za oba podtipa MMPC-a navodi se da će imati višemisijski prostor, što znači da će biti modularni za prilagodbu različitim oružnim, senzorskim i drugim sustavima.

DVA FCAS-a

Europa danas ima čak tri aktivna programa razvoja višenamjenskih borbenih aviona šeste generacije. Prvi je britansko-talijansko-japanski Tempest. To je, zapravo, u početku bio popularniji naziv za program Future Combat Air System (FCAS) – on je bio širi, a uz avion šeste generacije obuhvaćao je i razvoj borbenih besposadnih letjelica. Drugi, njemačko-francusko-španjolski, nosi jednako ime FCAS (Future Combat Air System). Treći je *igrač* švedski Saab, koji je 24. ožujka 2024. objavio da je dobio ugovor za razvoj konceptne studije višenamjenske borbene letjelice šeste generacije.

Tempest, kako ga je bilo lakše nazivati zbog razlikovanja od drugog europskog FCAS-a, pokrenut je u Ujedinjenoj Kraljevini još 2015. godine. Nositelj programa je tamošnja tvrtka BAE Systems, koja je pokazala ambicije izlaganjem *mock-up* makete aviona u srpnju 2018. Razvoj motora dodijeljen je drugom pouzdanom britanskom proizvođaču – Rolls-Royceu. No, jasno je da Britanci nisu mogli sami, pa se u rujnu 2019. u projekt uključila Italija i njezin pandan BAE Systemsu – korporacija Leonardo. Dvije zemlje i dalje nisu bile dovoljne. Spas je došao doslovno s druge strane globusa, kad se 9. prosinca 2022. projektu pridružio Japan. Tog su dana vlade Ujedinjene Kraljevine, Japana i Italije objavile službeni početak novog, globaliziranog projekta – Global Combat Air Programme (GCAP). Japan je već imao iskustva: i on je samostalno pokrenuo program razvoja višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije F-X (ili F-3). Nositelj projekta također je tvrtka s iskustvom u proizvodnji zrakoplova – Mitsubishi Heavy Industries. Japanska vojna industrija sposobna je za takav projekt, no baš kao i u slučaju europskih zemalja, vlada i zrakoplovstvo ipak nisu bili sigurni može li uspjeti samostalno te hoće li uspjeh biti preskup. Udruživši se s Britancima i Talijanima, tri zemlje zajedno imaju veće šanse za uspjeh. U svrhu uspješnije međunarodne suradnje, Japan je u srpnju 2024. osnovao tvrtku Japan Aircraft Industrial Enhancement Co. (JAIEC), koja povezuje Mitsubishi Heavy Industries i udrugu SJAC (Society of Japanese Aerospace Companies), koja zastupa interese tamošnje zrakoplovne industrije. JAIEC zastupa Japan u programu GCAP, a zadnja zanimljiva vijest stigla je u lipnju 2025.: BAE Systems, Leonardo i JAIEC osnovali su konzorcij

Edgewing. Svaka tvrtka u njemu ima jednak udio, a temeljna mu je zadaća realizacija GCAP-a. Trojac danas ističe da bi borbeni avion trebao ući u operativnu uporabu 2035. godine.

AVION, PRATITELJ I OBLAK

Njemačko-francusko-španjolski FCAS (Future Combat Air System) bio je češće spominjan od svojeg britansko-talijanskog pandana. Barem do ulaska Japana u potonji. Program je do danas, za razliku od europsko-japanskog projekta, i dalje poznat kao FCAS. Njemačka, Francuska, Ujedinjena Kraljevina, Italija, Švedska i Španjolska još su 2001. godine pokrenule program ETAP (European Technology Acquisition Programme), koji se odnosio na višenamjenski borbeni avion pete generacije. No, on zapravo nikad nije zaživio u punom smislu riječi.

Njegov nasljednik FCAS okrenuo se šestoj generaciji i pokrenut je 2017. zahvaljujući inicijativi Njemačke i Francuske. Tehnološki nositelj programa s njemačke strane bio je Airbus, a s francuske Dassault. Potonji je preuzeo vodstvo u onom dijelu projekta koji se odnosi na platformu borbenog aviona – New Generation Fighter (NGF). Airbus je okrenut *loyal wingmanu*, tj. borbenoj besposadnoj letjelici Remote Carrier (RC) – koja će biti NGF-ov *vjerni pratitelj*. Zajedničko djelovanje posadnih i besposadnih letjelica povezanih kroz borbeni oblak (engl. *combat cloud*) jedan je od temelja koncepta šeste generacije. Važan je partner i MBDA i Thales. FCAS-u se 2019. godine pridružila i Španjolska. Što se tiče *mock-upa*, FCAS je zaostajao dvije godine za Tempestom s obzirom na to da je Dassault svoj predstavio u lipnju 2019. na Paris Air Showu. No, razvoj programa bio je spor jer nije imao pravu financijsku potporu. Bitan korak postignut je u veljači 2020. – potpisan je ugovor vrijedan 155 milijuna eura za razvojni dio nazvan Demonstrator Phase 1A, koji bi trebao pobliže osmisliti cijeli koncept. Uz Dassault i Airbus, u razvoj su uključene i tvrtke MTU Aero Engines, Safran, MBDA i Thales. U prosincu 2022.

Foto: europeanpatrolcorvette.eu

Predstavnici tvrtki Fincantieri (Italija), Naval Group (Francuska) i Navantia (Španjolska) na potpisivanju ugovora za provedbu jedne od faza projekta korvete MMPC

PODLISTAK

potpisan je Demonstrator Phase 1B, koji bi trebao dovesti do demonstratora tehnologije. Potpisnici ugovora iz područja industrije bili su Dassault i Airbus, ali im je kao nositelj priključena i španjolska Indra Sistemas. Novi je potpisnik Eumet – konzorcij koji su formirali Safran Aircraft Engines i MTU Aero Engines. Ostaje nada da će nova sigurnosna realnost, politička odlučnost i ReArm Europe Plan/Readiness 2030 dovesti do ubrzanja razvoja. Međutim, čini se da postoje nesuglasice među akterima vezano uz veličine udjela u projektu. Primjerice, Reuters je 23. rujna 2025. objavio da u Dassaultu tvrde da mogu samostalno razviti NGF. Očekuje se sastanak predstavnika svih triju zemalja koji bi trebao odlučiti o budućnosti FCAS-a.

KAKO DO NOVOG TENKA?

Članice NATO-a već godinama nisu razvile novi glavni borbeni tenk koji bi postigao punu operativnu uporabu. Trenutačno je na tom tragu Turska, koja je već jako dugo posvećena tenku Altay, no imala je puno problema. Nedavno je najavljeno da bi trebao biti završen. Krajem listopada ove godine objavljeno je da je počela serijska proizvodnja i da su prva dva primjerka isporučena turskom KoV-u. Francuska i Njemačka pokrenule su 2012. program Main Ground Combat System (MGCS), vezano uz razvoj tenka i nekoliko drugih vrsta borbenih oklopnih vozila. Nažalost, i taj se program oduljio: u zaostatku su već i koncepti te studije izvedivosti, a kamoli demonstratori tehnologije, prototipovi i serijska proizvodnja. Nositelj projekta je francusko-njemačka tvrtka KNDS, čije podružnice KNDS France i KNDS Deutschland imaju visoku razinu samostalnosti. Uključen je i stručnjak za topove, njemačka tvrtka Rheinmetall. Bitan korak bilo je osnivanje tvrtke MGCS Project Company GmbH (MPC) 17. travnja 2025. Uz dva KNDS-a i Rheinmetall, u nju je uključen i francuski Thales. Početak serijske proizvodnje tenka bio je planiran za 2028. godinu, potom za sredinu 2030-ih. Međutim, zadnje informacije koje su iznijeli francuski i njemački dužnosnici spominju da će program MGCS rezultirati operativnim sustavima tek između 2040. i 2045. godine. U međuvremenu je Rheinmetall dovršio razvoj tenka KF51 Panther s topom od 130 mm za koji se zainteresirala Italija. KNDS Deutschland privodi kraju razvoj tenka Leopard 2AX, koji se u medijima sve češće spominje kao Leopard 3. KNDS France predstavio je modernizirani tenk Leclerc, koji naziva Leclerc Evolution. Europska komisija pokrenula je 1. srpnja 2025. projekt MARTE (Main Armoured Tank of Europe), koji će biti financiran iz Europskog obrambenog fonda. Projekt podrazumijeva razvoj novog tenka. Za njega će biti zadužen konzorcij MARTE ARGE, koji predvode KNDS Deutschland i Rheinmetall. No, među 51 tvrtkom iz 11 zemalja EU-a te Norveške nema niti jedne francuske. Svi ti projekti pokazuju da je budućnost MGCS-a neizvjesna. Uostalom, nitko nema vremena čekati do 2040. godine.

(završetak podlistka)

REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO OBRANE UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 52. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23 i 14/24.) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/25-03/1, URBROJ: 512-01-25-232, od 5. svibnja 2025., objavljuje

INTERNI OGLAS za popunu dužnosti u Nacionalnom vojnom predstavništvu Republike Hrvatske pri Savezničkom zapovjedništvu za operacije, Mons, Kraljevina Belgija

1. stožerni administrativni dočasnik, ustrojbeni čin: stožerni narednik

Uvjeti:

- najmanje srednja stručna sprema
- četvrta razina slijedno rastuće dočasničke vojne izobrazbe
- znanje engleskog jezika: STANAG 2222 ili ALCPT 80 %
- vozačka dozvola B kategorije – aktivan vozač
- nacionalni certifikat: TAJNO
- NATO-ov certifikat: NATO SECRET
- da za vrijeme službe u inozemstvu neće ispuniti uvjete za prestanak službe po sili zakona u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava iz mirovinskog osiguranja DVO-a
- ostali uvjeti propisani opisom poslova.

2. stožerni dočasnik za KIS, ustrojbeni čin: stožerni narednik

Uvjeti:

- najmanje srednja stručna sprema
- treća razina slijedno rastuće dočasničke vojne izobrazbe u roku veze
- znanje engleskog jezika: STANAG 2232
- nacionalni certifikat: VRLO TAJNO
- NATO-ov certifikat: COSMIC TOP SECRET
- da za vrijeme službe u inozemstvu neće ispuniti uvjete za prestanak službe po sili zakona u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava iz mirovinskog osiguranja DVO-a
- ostali uvjeti propisani opisom poslova.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je osam dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanja engleskog jezika (STANAG test vrijedi pet godina od testiranja, a ALCPT test vrijedi šest mjeseci od testiranja), odnosno dokaz o tome dostaviti do zaključenja internog oglasa.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23 i 14/24. – u daljnjem tekstu Zakon) i Plana prijma osoblja za 2025. godinu u Hrvatsku vojsku, s Planom promjena kategorija vojnog osoblja KLASA: 022-03/25-42/02, URBROJ: 50301-29/23-25-3, od 13. ožujka 2025., Uprava za ljudske potencijale Ministarstva obrane raspisuje

JAVNI NATJEČAJ za prijam vojnika/mornara i dočasnika u djelatnu vojnu službu

U ugovornu vojničku službu u trajanju od **dvije** godine **prima se 300 kandidata** za vojnika/mornara i do **20 kandidata za ponovni prijam na dočasničku dužnost** s početkom službe **1. prosinca 2025.**

Prijam ugovornih vojnika provest će se u skladu s iskazanim potrebama prema mjestu službe kako slijedi:

MJESTO SLUŽBE VOJNIKA/MORNARA
Benkovac
Bjelovar
Brijuni
Đakovo
Gašinci
Gospić
Karlovac
Knin
Lučko
Mali Lošinj
Našice
Petrinja
Požega
Ploče
Pula
Sinj
Slunj
Split
Varaždin
Velika Gorica
Vinkovci
Vukovar
Zagreb
Zemunik Donji

Probni rad ugovornih vojnika / mornara traje šest mjeseci.

Na javni natječaj (u daljnjem tekstu: natječaj) mogu se javiti osobe oba spola. Izrazi koji imaju rodno značenje u ovom tekstu javnog natječaja odnose se jednako na muški i ženski rod.

Kandidati za vojnike/mornare moraju ispunjavati uvjete za prijam u Oružane snage Republike Hrvatske koji su propisani člancima 34. i 35. Zakona.

Posebni uvjeti za prijam vojnika/mornara propisani člankom 36. Zakona su sljedeći:

- najmanje završeno srednjoškolsko obrazovanje
- najviše navršених 30 godina života do kraja 2025. godine
- uspješno završen program dragovoljnog vojnog osposobljavanja.

U vojničku službu mogu biti primljeni i vojnici/mornari kojima je služba prestala na osobni zahtjev uz častan otpust bez prava na mirovinu ako nisu stariji od 40 godina i koji uz prethodno navedene uvjete moraju ispunjavati i uvjete propisane člankom 34.b Zakona i uvjete propisane točkom 3. Odluke o uvjetima i postupku sklapanja ugovora o vojničkoj službi na neodređeno vrijeme (Narodne novine, br. 91/18.).

Na dočasničku dužnost mogu biti primljeni kandidati koji ispunjavaju uvjete za prijam u Oružane snage Republike Hrvatske propisane člancima 34. i 35. Zakona i kojima je služba prestala na osobni zahtjev uz častan otpust bez prava na mirovinu ako nisu stariji od 40 godina i koji uz prethodno navedene uvjete moraju ispunjavati i uvjete propisane člankom 34.b Zakona. Kandidati za ponovni prijam na dočasničku dužnost raspoređuju se na dužnost u Oružane snage RH u skladu s osobnim činom i stečenom vojnostručnom specijalnošću.

Mjesto službe za ponovni prijam na dočasničku dužnost je teritorij Republike Hrvatske.

Uz prijavu na natječaj kandidati su dužni priložiti:

- dokaz o hrvatskom državljanstvu (presliku važeće osobne iskaznice, putovnice ili domovnice)
- rodni list
- svjedodžbu / diplomu o završenom obrazovanju
- dokaz da se protiv njih ne vodi kazneni postupak (ne stariji od šest mjeseci).

Prijavu je potrebno vlastoručno potpisati. U prijavi za javni natječaj potrebno je navesti osobno ime i prezime, adresu stanovanja, e-pošte te po mogućnosti broj mobitela.

Kandidati koji ne podnesu pravodobnu i urednu prijavu ili ne ispunjavaju uvjete natječaja neće biti smatrani kandidatima prijavljenim na natječaj.

Prije prijma u službu u Oružane snage Republike Hrvatske kandidati će proći odabirni postupak tijekom kojeg će oni koji nisu ispunili uvjete biti isključeni iz postupka na temelju službenih podataka iz vojne evidencije, rezultata psihologijskih ispitivanja i zdravstvenih pregleda te drugih provjera prema propisima za prijam u djelatnu vojnu službu.

Prijave s dokazima o ispunjavanju uvjeta natječaja podnose se područnom odsjeku za poslove obrane prema mjestu prebivališta kandidata ili Središnjici za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb, nakon objave natječaja u Narodnim novinama, **najkasnije do 13. studenog 2025.**

Informacije u vezi s natječajem mogu se dobiti na internetskoj stranici Ministarstva obrane (www.morh.hr), na telefone 01/3784-812 i 01/3784-813 te u područnim odjelima i područnim odsjecima za poslove obrane.

Innsbruck 1964. zapamćen je kao simbol improvizacije i napora, kad je vojska snijegom spašavala Igre. Grenoble 1968. početak je tehnološke revolucije – s prvim satelitskim prijenosom, elektronskim mjerenjem vremena i prvom opsežnijom računalnom obradom rezultata

POVIJEST ZIMSKIH OLIMPIJSKIH IGARA (V. DIO)

NOVI HEROJI OLIMPIZMA

Domaćin devetog izdanja ZOI-ja bio je Innsbruck. Moglo bi se reći kako su Igre napokon stigle u Austriju s obzirom na to da je otprije željela ugostiti najbolje svjetske zimske sportaše. Innsbruck je bio protukandidat Squaw Valleyju za ZOI 1960. Za njihovo izdanje 1964. pretekao je s 49 glasova kanadski Calgary i finski Lahti. Kanada je dobila devet, a Finska niti jedan glas. Budući da članovima Međunarodnog olimpijskog odbora nije bilo prihvatljivo da dva ciklusa Igara budu organizirana na istom kontinentu, izbor Innsbrucka bio je logičan. Kad su 29. siječnja 1964. godine Igre otvorene, malo tko mogao je pretpostaviti da će biti zapamćene kao simbol upornosti, organizacijskog umijeća i ljudskog duha. Grad podno Alpa suočio se s neobičnim izazovom – gotovo potpunim nedostatkom snijega. No, uz pomoć vojske i stanovnika Tirola, koji su s planinskih vrhova kamionima i helikopterima dopremali tisuće kubika snijega i leda, Igre su spašene i održane u pravom zimskom ozračju. Gotovo četrdeset tisuća kubika snijega dopremljeno je kako bi se skijaške staze mogle adekvatno pripremiti i biti na raspolaganju najboljima. Od 29. siječnja do 9. veljače više od tisuću sportaša iz 36 zemalja nadmetalo se u 34 natjecanja u šest sportova. Te je godine prvi put olimpijski plamen zapaljen u drevnoj Olimpiji u Grčkoj, što je preraslo u tradiciju. Sanjkanje je

Foto: batsweb.org via Wikimedia Commons

Talijanski reprezentativac u bobu Eugenio Monti

postalo novi olimpijski sport; skijaški skokovi dobili su još jedno natjecanje; u alpskom skijanju preciznost je podignuta na novu razinu uvođenjem mjerenja vremena u stotinkama sekunde. Sve to pridonijelo je podizanju kvalitete natjecanja. Iako su Igre otvorene svečanošću punom ponosa i emocija, njihovu su pozadinu nažalost zasjenile tragedije. Tri godine prije cijeli tim američke reprezentacije u umjetničkom klizanju zajedno s članovima obitelji poginuo je u avionskoj nesreći. Na Igrama u Innsbrucku živote su izgubili sportaši.

Britanski sanjkaš Kazimierz Kay-Skrzypecki stradao je na treningu. Bio je umirovljeni vojni pilot, pripadnik britanskog Kraljevskog ratnog zrakoplovstva. Idućeg je dana poginuo australski alpski skijaš Ross Milne. Njihove su se smrti dogodile nekoliko dana prije otvaranja Igara.

Foto: GFDL, karlschranz.com via Wikimedia Commons

U alpskom skijanju slavilo je dvoje domaćih junaka, zlatnih u spustu: Egon Zimmermann i Christl Haas. Ipak, u ženskoj su konkurenciji dominirale sestre Francuskinje Marielle i Christine Goitschel. Svaka od njih osvojila je po zlato i srebro u tehničkim disciplinama – slalomu i veleslalomu. Zahvaljujući novitetu – mjeranju vremena u stotinkama, Christine Goitschel drugo je mjesto u veleslalomu dijelila s Amerikancom Jean Saubert.

Innsbruck je spletom okolnosti domaćin ZOI-ja bio i 1976., što govori o uspjehu i dojmu koji je ostavio na Međunarodni olimpijski odbor i svijet sporta.

Na Igrama u Innsbrucku, ali i u Grenobleu, istaknuo se Talijan Eugenio Monti. Britanskoj posadi u bobu dvosjedu pukla je u Innsbrucku saonica, pa joj je Monti posudio svoju. Britanci su osvojili zlato. Talijanske posade u bobu dvosjedu i četverosjedu osvojile su bronce. Na pitanje novinara zašto je odlučio pomoći izravnim konkurentima, Monti je odgovorio da je to u olimpijskom i sportskom duhu te da su Britanci osvojili zlato zato jer su bili brži. Prvi je sportaš kojem je dodijeljen *International fair play trophy*, priznanje koje je ustanovio Pierre de Coubertin. Dugo željena olimpijska zlata u bobu dvosjedu i četverosjedu osvojio je u Grenobleu. Nažalost, sa 75 godina, nakon niza životnih tragedija, oduzeo si je život. Na Igrama u Innsbrucku natjecanja u skijaškim skokovima održana su na dvjema skakaonicama, maloj i velikoj. Na najviše mjesto pobjedničkog postolja vratili su se Norvežani, koji su bili dominantni i osvojili četiri od šest medalja; zlato i srebro na velikoj te srebro i broncu na maloj skakaonici. Društvo im je pravio Finac Veikko Kankkonen, osvajač zlata na maloj te srebra na velikoj skakaonici.

Zanimljivo je da je velika skakaonica treća postaja novogodišnje turneje Četiri skakaonice, prestižnog natjecanja u skijaškim skokovima.

Skandinavske zemlje, posebno Norveška i Finska, dominirale

Nesreće su bacile sjenu na cijeli događaj, ali istodobno su potaknule sportaše da nastupe s još većom odlučnošću i poštovanjem prema olimpijskom duhu. Igre u Innsbrucku zapamćene su i po rekordima. Sovjetska reprezentativka Lidija Skoblikova postala je apsolutna zvijezda. Osvojila je četiri zlata u brzom klizanju, čime je postala prva sportašica koja je ostvarila takav pothvat na jednom ZOI-ju. U Squaw Valleyju osvojila je dva zlata, a karijeru je zaključila nakon Igara u Grenobleu 1968. godine, na kojima nije uspjela osvojiti medalju. Nakon Innsbrucka dvije godine nije nastupala, a 1967. postavila je novi svjetski rekord na 3000 metara. Unatoč tomu, najbolji joj je rezultat u Grenobleu bilo šesto mjesto. Rekord u broju osvojenih zlata u brzom klizanju oboren je tek 1980. u Lake Placidu, kad je američki klizač Eric Heiden, budući liječnik, osvojio svih pet zlata.

**Austrijski skijaš
Karl Schranz
na legendarnoj
stazi Lauberhorn
u Wengenu u
Švicarskoj**

**Sovjetska
reprezentativka
Lidija Skoblikova,
osvajačica više
olimpijskih zlata u
brzom klizanju**

Foto: Eric Koch for Aneto

POVIJEST SPORTA

Prvi pobjednik Svjetskog kupa francuski skijaš Jean-Claude Killy, jedno od najvećih imena tog sporta u povijesti

Foto: Ron Kroon for Anefo Nationaal Archief via Wikimedia Commons

Francuskinja Marielle Goitschel jedna je od dviju sestara koje su u Innsbrucku osvojile odličja

su na Igrama u nordijskim disciplinama, a najviše medalja, 25, od toga 11 zlata, osvojio je Sovjetski Savez.

GRENOBLE 1968.

Jubilarno, deseto izdanje ZOI-ja zapamćeno je po prvom satelitskom prijenosu Igara, poboljšanoj računalnoj obradi rezultata i preciznijem mjerenju vremena. Čak šest gradova istaknulo je kandidaturu, a Grenoble je prije dobivanja domaćinstva trebao proći tri kruga glasanja. Calgary, Sapporo, Lahti, Oslo i

Keystone, New York via Wikimedia Commons

Sestre Christine i Marielle Goitschel na Igrama u Innsbrucku 1964. godine. Christine je osvojila zlato u slalomu i srebro u veleslalomu, dok je Marielle u slalomu bila srebrna, a u veleslalomu zlatna

Lake Placid tražili su priliku. Calgary je čak bio izgledan kandidat. Nakon drugog kruga glasanja bio je u vodstvu s 19 glasova: jednim više od Grenoblea i pet više od Lahtija. Tek nakon trećeg kruga Grenoble je tijesnom većinom dobio domaćinstvo. Natjecanja su održana na više lokacija, a organizacija je uključila velike infrastrukturne zahvate.

Prvi je put u povijesti ZOI-ja izgrađen privremeni stadion za potrebe ceremonija otvaranja i zatvaranja. Konstrukcija je bila poduprta čeličnim skelama i mogla je primiti oko 60 000 gledatelja. Igre je nakon govora predsjednika MOO-a Averyja Brundagea otvorio francuski predsjednik Charles de Gaulle. Ceremonija otvaranja bila je impresivna. Francuzi su, osim noviteta, Igrama dali dašak šarma i kreativnosti.

Godinu prije održavanja Igara utemeljen je Svjetski skijaški kup. Prvi osvajač Velikog kristalnog globusa bio je Francuz Jean-Claude Killy, jedan od najvećih skijaša u povijesti, koji je u Grenobleu osvojio sva tri zlata. Jedini skijaš kojem je to dotad pošlo za rukom bio je Austrijanac Toni Sailer. Killy je bio zlatni u spustu, slalomu i veleslalomu. Do danas taj uspjeh nije ponovio niti jedan natjecatelj u muškoj konkurenciji. U ženskoj, to je postigla Janica Kostelić 2002. u Salt Lake Cityju, a nizu je pridodala i srebro u superveleslalomu. Utrka u slalomu zapamćena je po rivalstvu Killyja i Austrijanca Karla Schranza. U prvoj vožnji Schranz je zaostao samo 32 stotinke sekunde. Tijekom druge vožnje, održane po vrlo gustoj magli, vidljivost je bila znatno otežana, a Schranz je tvrdio da mu je jedna od službenih osoba na stazi zasmetala tijekom vožnje, što je utjecalo na njegov rezultat. Pružena mu je prilika za ponavljanje druge vožnje, te je preuzeo vodstvo. Ubrzo je obaviješten kako se njegova prva vožnja mora priznati jer je prije susreta sa službenikom propustio jedna vrata, zbog čega je naknadno diskvalificiran.

Žiri je potvrdio odluku, a Jean-Claude Killy proglašen je pobjednikom i osvojio je treće zlato na tim Igrama. Mnogi su sumnjali da su francuski suci pokazali pristranost kako bi spriječili Schranzovu pobjedu i omogućili Killyju da ponovi

Foto: Ronny Karlsson (Tidningsnäs Telegrambyrå)

Švedanin Sixten Jernberg osvojio je u Innsbrucku dva zlata u skijaškom trčanju

Foto: Ron Kroon / Aneto via Wikimedia Commons

uspjeh Tonija Sailera iz 1956. godine. Killy je 1968. osvojio i četiri naslova svjetskog prvaka u skijanju, pobijedivši u svim navedenim disciplinama. Tomu je pridodao i zlato u kombinaciji, koja nije bila u programu ZOI-ja. Usto, te je godine osvojio i drugi Veliki kristalni globus, odnosno titulu ukupnog pobjednika Svjetskog kupa. Killy se vrlo rano, sa samo 26 godina, povukao iz svijeta skijanja. Jedan je od važnijih razloga to što Svjetska skijaška federacija nije dopuštala nastupe profesionalcima. Drugi je svakako zasićenje nakon savršene sezone, koju je zaključio osvajanjem svih mogućih zlatnih odličja. Ulogu je igrala i njegova popularnost, koja

Finska delegacija na otvaranju Igara u Grenobleu

Foto: Iismediadeiveryt/ via Wikimedia Commons

mu je otvorila brojna vrata. Dobivao je ponude iz svijeta marketinga i filmske industrije, koje je po povlačenju iz amaterskog statusa mogao slobodno prihvaćati. Ubrzo je potpisao unosne ugovore s tvrtkama poput Heada, Chevroleta, United Airlinesa i American Expressa.

Schranz je olimpijsku karijeru završio sa samo jednom osvojenom medaljom, srebrom iz Innsbrucka. Naslijedio je ipak Killyja kao dvostruki osvajač Velikog kristalnog globusa. Njihovo rivalstvo nije doživjelo prave *bitke* na snježnim padinama, ali oba su se upisala među najveće skijaše svih vremena. Schranz je trostruki pobjednik spusta u Kitzbühelu; pobjednik natjecanja u Wengenu, Val d'Isèreu i legendarnog veleslaloma u Adelbodenu.

U ostalim sportovima svakako vrijedi izdvojiti neka od imena. Švedanka Toini Gustafsson osvojila je dva zlata i srebro u skijaškom trčanju. Po dva zlata u tom sportu osvojili su Norvežani Harald Grønningen i Ole Ellefsæter.

Zlato u skijaškim skokovima osvojili su Vladimir Bjelousov iz SSSR-a i Jiří Raška iz Čehoslovačke. Najuspješnija nacija na Igrama bila je Norveška s 14 medalja, jednom više od SSSR-a. Treća po uspješnosti bila je Francuska s devet medalja. Prvi su put Istočna i Zapadna Njemačka nastupale kao dvije odvojene države. Pod istu će zastavu ponovno tek nakon ujedinjenja 1990. godine.

Međunarodni olimpijski odbor u Grenobleu je prvi put sustavno uveo testiranje na doping i započeo službene postupke za provjeru spola natjecateljica. Te se Igre često navode kao prvi primjer modernog ZOI-ja – zbog tehnoloških inovacija, globalne televizijske prisutnosti i profesionalizacije. Prva službena maskota nije još postojala, ali u promidžbenim se materijalima pojavljivao lik *Schuss* – crveno-plavi nasmejani stilizirani skijaš s olimpijskim krugovima na glavi. Zanimljivost je da, unatoč hladnoratovskim tenzijama, niti jedna zemlja nije bojkotirala Igre. Grenoble i danas koristi dio olimpijske infrastrukture. Poznat je i kao tehnološko središte Francuske.

RAZGOVOR

RAZVODNIK

IVICA NERERPRIPADNIK 2. OKLOPNO-MEHANIZIRANE
BOJNE PUME GARDIJSKE OKLOPNO-
-MEHANIZIRANE BRIGADE

Iz pijeteta prema žrtvama Domovinskog rata nema tih loših vremenskih uvjeta po kojima ne bih vozio. Za takav dan i cilj ne postoje zapreke i nije mi ništa teško učiniti za iskazivanje ljubavi i poniznosti prema hrvatskim žrtvama Domovinskog rata, ističe razvodnik Nerer, pripremajući se i ove godine za vožnju biciklom od Varaždina do Vukovara u prigodi obilježavanja Dana sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje

RAZGOVARAO

Hrvoje Lončarević

FOTO

privatna arhiva

VOZIM S PONOSOM I PONIZNOŠĆU

Razvodnik Ivica Nerer, pripadnik 2. oklopno-mehanizirane bojne Pume Gardijske oklopno-mehanizirane brigade, već godinama vožnjom bicikla obilježava važne obljetnice iz naše povijesti, posebno one vezane uz Domovinski rat. Iza njega ukupno je 5539 prijednih kilometara. Iz Varaždina je četiri puta kretao u Knin u povodu obilježavanja Dana pobjede i domo-

vinske zahvalnosti i Dana hrvatskih branitelja. Ove godine vozio je u Bečko Novo Mjesto u čast Zrinskih i Frankopana, a prošle godine vozio je najdulju rutu – od Varaždina do Bruxellesa u povodu 15. obljetnice članstva Republike Hrvatske u NATO-u. Upravo priprema petu vožnju do Vukovara u povodu Dana sjećanja 18. studenog.

Obilježavanja obljetnica vožnjom bicikla počeli ste 2019. vožnjom od Varaždina do Vukovara. Kako ste došli na ideju za takav način obilježavanja?

Ideja je nastala u listopadu 2019., kad je započela pandemija. Tad je bio ograničen dolazak hrvatskih branitelja i građana. Kako inače u slobodno vrijeme bicikliram, javila se ideja da odem umjesto onih koji ne mogu zbog ograničenja izazvanih pandemijom nazočiti Danu sjećanja u Vukovaru. Želio sam na taj častan način kao hrvatski vojnik učiniti to umjesto njih. Dosad sam samo jedanput propustio vožnju. Prioritet su bile moje radne obveze, koje još uvijek izvršavam s velikom motivacijom, časno i uzorno.

Kao pripadnik 7. gardijske brigade ušli ste u Knin 1995. godine. Kakav je osjećaj voziti do grada koji ste prije 30 godina oslobodili?

Voziti na obljetnicu Oluje, tj. na Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja u slobodni grad Knin velika je čast. Uvijek sam ponosan na sve sudionike VRO Oluja, pogotovo na bivše pripadnike 7. gardijske brigade Puma. Ulaskom u Knin na taj dan ljudi me pozdravljaju, gledam lica ljudi koji su onda bili mladi vojnici, danas stariji, ali koji stoje uspravno i ponosno vojnički kao što su i te 1995. godine. Oni su donijeli hrvatskom narodu slobodu, mir i svijetlu budućnost. Vozim s ponosom i poniznošću prema

Iz pijeteta prema žrtvama Domovinskog rata nema tih loših vremenskih uvjeta po kojima ne bih vozio

hrvatskim braniteljima i njihovim obiteljima. Kao maloljetni dragovoljac Domovinskog rata ponosan sam što mogu odati počast svim hrvatskim braniteljima i građanima koji su s nama proživljavali cijeli Domovinski rat od 1990. do 1995.

Najdulja dionica koju ste vozili bila je od Varaždina do Bruxellesa 2024. godine. Koliko je bilo zahtjevno to izdržati?

Obavio sam dobre fizičke pripreme prije puta. Tu je važnu ulogu odigrala psihička pripremljenost i upornost s obzirom na to da putujem sam, bez pratnje. Bicikl i oprema imali su 48 kg. Vremenske nepogode bile su svakodnevne. Vozilo se od 18 pa do mojih rekordnih 23 sata i 50 minuta po danu, ovisno o konfiguraciji terena i dionicama. Cijelim putem vijorila se državna zastava i zastava NATO-a. Kad bih ljudima objasnio otkud dolazim i koji mi je krajnji cilj, rado su mi prilazili tijekom svake moje pauze. Divili su se pothvatu i čestitali nam 15 godina članstva Hrvatske u NATO-u. Ovo moje putovanje nije bilo samo moje već svih pripadnika OSRH, bivših i sadašnjih. Zato sam se osjećao odgovornim: odustajanje nije bilo opcija niti pod bolovima niti u lošim vremenskim uvjetima. Imao sam namjeru stići u glavno zapovjedništvo NATO-a časno i ponosno u ime svih pripadnika OSRH. Po dolasku predstavnica glavnog tajnika NATO-a Carmen Romero rekla mi je sa suzama u očima: "Dobro došao kući, ovo je tvoj dom." Istaknula je da sam od ulaska Hrvatske u članstvo prvi koji je na ovakav način predstavio Republiku Hrvatsku i Hrvatsku vojsku. Tad nisam bio svjestan koliko je taj pothvat velik. Tek sam za nekoliko dana, nakon što su se dojmovi slegli, to shvatio.

RAZGOVOR

Je li tijekom putovanja bilo ruta koje su vam iz nekog razloga ostale posebno u sjećanju?

Na svakoj ruti iz godine u godinu ima divnih trenutaka. Uvijek se radujem susretu s našim građanima i braniteljima. Teško je izdvojiti najdraže trenutke. Bilo je trenutaka noću kad sam tijekom bicikliranja imao susrete s veprovima, čoporima pasa lutilica, a nakon Gračaca i susrete s vukom. Putovanja su mi uvijek slikovita.

Kako se pripremate za petu vožnju biciklom u Vukovar i koliko traju pripreme?

Tu rutu vozim u poniznosti prema žrtvama Vukovara i Škabrnje i svim ostalim žrtvama Domovinskog rata. Vožnja traje 15 sati s kratkim pauzama i vozim je u jednom danu. Svakog vikenda treniram i prođem biciklom 250 do 300 km. Budući da sam u dobroj fizičkoj kondiciji, za tu udaljenost nisu mi potrebne neke posebne pripreme. Bitan je na takvom putovanju oprez jer je stara Podravska magistrala izazovna što se tiče cestovnog prometa.

Biciklirali ste u Knin, Bečko Novo Mjesto i Bruxelles ljeti, odnosno

Na svakoj ruti iz godine u godinu ima divnih trenutaka. Uvijek se radujem susretu s našim građanima i braniteljima

u proljeće. Vožnja u Vukovar u studenom neugodnija je zbog nepogodnijih vremenskih uvjeta. Koliko vam oni otežavaju put i očekujete li poteškoće?

Istina, 17. studenog, kad krećem na put, uvijek je gusta magla, vidljivost nikakva i dosta je hladno. Ali iz pijeteta prema žrtvama Domovinskog rata nema tih loših vremenskih uvjeta po kojima ne bih vozio. Za takav dan i cilj ne postoje zapreke i nije mi ništa teško učiniti za iskazivanje ljubavi i poniznosti prema hrvatskim žrtvama Domovinskog rata. Potrebni su samo čista glava, ljubav prema domovini i malo tvrdoglavosti. Za hrvatskog vojnika nema onda zapreka koje bi ga spriječile da dođe do zadanog cilja.

Imate li kakvu logističku podršku?

Što se tiče logistike – smještaj, opremu i prehranu rješavam sam. Udruga veterana 7. gardijske briga-

de Puma uvijek me svečano ispraća i dočekuje zajedno s pripadnicima 2. oklopno-mehanizirane bojne Pume, braniteljskim udrugama, Policijskom upravom varaždinskom, varaždinskim i međimurskim županom te brojnim hrvatskim građanima. To mi definitivno daje moralnu podršku na mojim putovanjima i na njoj sam jako zahvalan.

Imate li u planu nove inicijative?

Planovi postoje, ali vidjet ćemo kako će ih realizirati. Imam 51 godinu i najbitnije je zdravstveno stanje, koje će, nadam se, biti i dalje izvrsno. Prioritet su mi i obveze na poslu u Hrvatskoj vojsci. Kad uskladim sve obveze, razmotrit ću neke nove inicijative. Na kraju razgovora zahvalio bih zapovjedniku GOMBR-a brigadiru Željku Marinovu, zapovjedniku OMB-a Pume pukovniku Krunoslavu Slavincu i Zapovjedništvu HKoV-a na susretljivosti i prepoznavanju mojih inicijativa, kojima nastojim promovirati hrvatskog vojnika. Posebno zahvaljujem kolegama, koji preuzimaju dio mojih radnih obveza kad sam na bicikliranju. Hvala i domovini vjerni.

Zahvalio bih zapovjedniku GOMBR-a brigadiru Željku Marinovu, zapovjedniku OMB-a Pume pukovniku Krunoslavu Slavincu i Zapovjedništvu HKoV-a na susretljivosti i prepoznavanju mojih inicijativa, kojima nastojim promovirati hrvatskog vojnika. Posebno zahvaljujem kolegama, koji preuzimaju dio mojih radnih obveza kad sam na bicikliranju

DOMOVINSKI RAT

U Muzeju Domovinskog rata Karlovac-Turanj otvorena je 4. studenog izložba *Za Hrvatsku kao Tigar*, u povodu 35. obljetnice 1. gardijske brigade Hrvatske vojske – legendarnih Tigrova. Nizom dojmljivih fotografija s brojnih bojišta diljem Hrvatske izložba dočarava ratni put jedne od najelitnijih postrojbi Domovinskog rata, njezinu hrabrost, odlučnost i žrtvu u obrani domovine

TEKST I FOTO
Tomislav Vidaković

ZA HRVATSKU KAO TIGAR

Prva gardijska brigada Tigrovi jedna je od najelitnijih i najpoznatijih postrojbi u povijesti Hrvatske vojske. Utemeljena u samim počecima stvaranja Oružanih snaga Republike Hrvatske, odigrala je ključnu ulogu u obrani suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Hrvatske tijekom Domovinskog rata. Hrabrost, odlučnost i vojna učinkovitost njezinih pripadnika postale su sinonim za pobjednički duh hrvatskog vojnika. Sudjelovali su u gotovo svim najvažnijim operacijama – od obrambenih borbi početkom rata do oslobodilačkih operacija poput Bljeska i Oluje, u kojima su bili u samom vrhu borbenih djelovanja. Kroz redove Tigrova prošli su brojni zapovjednici i vojnici koji su svojom žrtvom i profesionalnošću postavili temelje današnje Hrvatske vojske.

“Kad govorimo o Tigrovima, onda moramo naglasiti kako se ta brigada borila na području cijele Hrvatske i dijelom BiH. Od Iloka, Vukovara, zapadne Slavonije, Banovine, Korduna, Like, srednje i južne Dalmacije i, naravno, sudjelovala je u operacijama hrvatskih snaga u BiH. Dala je izniman doprinos, o čemu govori i podatak o 368 poginulih pripadnika”, istaknuo je prilikom otvaranja izložbe izaslanik Predsjednika Republike i vrhovnog zapovjednika Oružanih snaga Republike Hrvatske savjetnik Predsjednika za veterane Domovinskog rata Marijan Mareković.

Doprinos Brigade nije bio isključivo borbeni. Postavila je standarde u organizaciji, zapovijedanju, logističkoj potpori i obuci, koji su poslije primijenjeni u razvoju cjelokupnog sustava Hrvatske vojske. Sustavnom izobrazbom i stvaranjem čvrste zapovjedne strukture, Tigrovi su postali uzor profesionalizacije i transformacije oružanih snaga u skladu s doktrinarnim i savezničkim načelima.

“Ove fotografije doista govore tisuću riječi – o vremenu kada je Hrvatsku zadesila krvava agresija, iz koje smo se na kraju uspjeli izboriti za slobodu. Naša je zadaća, kao onih koji su to proživjeli, da nastavimo prenositi istinu o Domovinskom ratu kako bi mladi naraštaji znali što se tada događalo. Neka slogan *Za Hrvatsku kao Tigar* živi zauvijek kao simbol hrabrosti i ponosa”, izjavio je jedan od zapovjednika Brigade umirovljeni brigadni general Zdravko Andabak.

SIMBOL HRABROSTI, ČASTI I POBJEDE

Danas se tradicija i borbeni duh 1. gardijske brigade čuvaju kroz Gardijsku mehaniziranu brigadu Hrvatske kopnene vojske, koja baštini ime, obilježja i vrijednosti svojih slavnih prethodnika. Njihova borbena povijest i simbolika Tigra ostaju trajni podsjetnik na temeljne vojne vrline – čast, hrabrost,

DOMOVINSKI RAT

lojalnost i domoljublje. U doktrinarnom smislu, nasljeđe Tigrova važna je komponenta identiteta Oružanih snaga Republike Hrvatske, potvrđujući da se vojna učinkovitost ne gradi samo na tehnici i obuci već i na duhu postrojbe, povjerenju i zajedničkoj misiji obrane domovine.

Tijekom svojeg ratnog i poratnog razvoja 1. gardijska brigada Tigrovi bila je ustrojena kao visokomobilna, borbeno učinkovita postrojba pješačkog tipa s naglašenom sposobnošću

368 POGINULIH PRIPADNIKA BRIGADE

izvođenja napadnih i obrambenih operacija. Brigadu su činili pješački, oklopno-mehanizirani, topnički, inženjerijski, logistički i komunikacijski sastavi, čime je osigurana visoka razina samostalnosti u planiranju i provedbi borbenih zadaća. Takva modularna struktura omogućavala je brzo prilagođavanje različitim vrstama terena i operativnim zahtjevima, što se pokazalo presudnim u dinamičnim uvjetima Domovinskog rata.

“Iako su Tigrovi bili domicilno zagrebačka postrojba, činili su ih ljudi iz cijele Hrvatske, pa čak i izvan njezinih granica. U svim akcijama u kojima su sudjelovali – a uvijek su im povjeravane najzahtjevnije i najodgovornije zadaće – njihova uspješnost ne bi bila moguća bez hrabrosti i zajedništva tih momaka, ali ni bez snažne potpore naroda koju su neprestano osjećali. Zato sam zahvalan svakom Tigru, a osobito onima koji su svoje živote položili za domovinu”, poručio je okupljenima jedan od zapovjednika ove slavne postrojbe umirovljeni general-bojnik Jozo Miličević.

Tigrovi su u doktrinarnom smislu činili jezgru razvoja modernih gardijskih postrojbi Hrvatske vojske. Njihova iskustva iz borbenih djelovanja izravno su utjecala na oblikovanje nacionalne vojne doktrine, posebice u području taktike manevarskog ratovanja, koordinacije pješačko-oklopnih postrojbi te integracije topničke i zračne potpore. Brigada je svojim pristupom zapovijedanju, razinom discipline i sposobnošću brzog donošenja odluka na taktičkoj razini postala referentni model za obuku i razvoj drugih gardijskih i pričuvnih postrojbi.

NASLJEĐE I IDENTITET

“Tigrovi su brigada koja je svaku zadaću izvršila časno, pošteno i bez ijedne mrlje. Upravo zato iznimno mi je drago

što smo otvorili ovu izložbu – kako bi svi posjetitelji mogli vidjeti kako su njezini pripadnici, istinski hrvatski tigrovi, dali sve od sebe u borbi za domovinu”, poručio je okupljenima predsjednik Udruge ratnih veterana i pripadnika gardijske postrojbe Tigrovi ujedno i autor izložbe Ivan Knezović. U poratnom razdoblju Tigrovi su prošli proces profesionalizacije i transformacije u skladu s novim sigurnosnim okruženjem i standardima NATO-a. Posebna pozornost posvećena je modernizaciji opreme, uvođenju standardiziranih procedura (SOP) i interoperabilnosti s partnerskim snagama. Integracijom u Gardijsku mehaniziranu brigadu Hrvatske kopnene vojske, njihovo nasljeđe nastavilo je živjeti kroz visoku razinu borbene spremnosti, sudjelovanje u međunarodnim vojnim operacijama te kontinuiranu izobrazbu i obuku prema suvremenim doktrinarnim načelima. Danas Tigrovi simboliziraju spoj ratnog iskustva i moderne vojne profesije. Njihov doprinos razvoju Oružanih snaga

Republike Hrvatske nadilazi povijesnu dimenziju – oni su postali trajna vrijednost i mjerilo vojne izvrsnosti. Nasljeđe 1. gardijske brigade utjelovljuje ono najbolje što hrvatski vojnik može pružiti: predanost zadaći, spremnost na žrtvu i nepokolebljivu vjeru u ideale slobode i domovine.

Nasljeđe 1. gardijske brigade Tigrovi trajno je utkano u temelje Oružanih snaga Republike Hrvatske. Kao postrojba koja je u najtežim trenucima stvaranja države pokazala iznimnu hrabrost, organizacijsku sposobnost i profesionalnost, Tigrovi su oblikovali ne samo tijekom Domovinskog rata nego i budući razvoj hrvatskog vojnog sustava. Njihova tradicija danas se prenosi na nove generacije vojnika kroz Gardijsku mehaniziranu brigadu, koja baštini njihovo ime, oznake i vrijednosni sustav.

Tigrovi su postali više od vojne postrojbe – oni su simbol postojanosti, nacionalnog ponosa i profesionalne časti. Njihov primjer pokazuje kako se vrhunska borbena učinkovitost temelji na zajedništvu, povjerenju i jasnoj svijesti o svrsi zadaće. U doktrinarnom i edukacijskom smislu, iskustva i naučene lekcije 1. gardijske brigade i danas imaju znatnu vrijednost u obuci pripadnika Hrvatske vojske, posebno u području borbenog morala, vođenja i timske kohezije.

Tigrovi su trajan simbol hrvatske borbene izvrsnosti. Njihov ratni put i postignuća svjedoče o snazi i sposobnosti hrvatskog vojnika da u najtežim uvjetima ostane dosljedan svojim idealima. U profesionalnom, ali i moralnom smislu, Tigrovi su neizbrisiv dio identiteta Oružanih snaga Republike Hrvatske – temelj na kojem se gradi sigurnost i budućnost domovine.

